

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Корабель М. Г., Павленко Т. А.

До 220-ї річниці з дня заснування університету

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС**

Харків – 2024

Укладачі:

Корабель М. Г. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу, факультету історії та права Харківського національного університету імені Г.С.Сковороди.

Павленко Т. А. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу, факультету історії та права Харківського національного університету імені Г.С.Сковороди.

Рецензенти:

Ященко А.М. – професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Шинкарьов Ю. В. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правового регулювання Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Корабель М.Г., Павленко Т.А. Кримінальне право. Загальна частина. Навчально-методичний комплекс. [Електронне видання] – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. – 146с.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол №12 від 06.12.2024р.

©Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
© Корабель Марія Георгіївна
© Павленко Тетяна Анатоліївна

ВСТУП

«Кримінальне право України. Загальна частина» є обов'язковою дисципліною для підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня освітньої програми 081 Право

Кримінальне право України є самостійною галуззю права, завданнями якої є охорона найважливіших соціальних цінностей, які визначаються Конституцією України: життя та здоров'я, права людини та громадянина, власності, громадського порядку та моральності, громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України, миру і безпеки людства.

Навчальна дисципліна «Кримінальне право України. Загальна частина» дозволяє оволодіти необхідною кількістю знань та наукових підходів про: поняття Кримінального права як галузі, науки; зміст законодавства про кримінальну відповідальність; кримінальну відповідальність неповнолітніх осіб та питання звільнення від кримінальної відповідальності; вчення про кримінальне правопорушення; вчення про покарання та його відбування; заходи кримінально-правового характеру; судимість; тощо.

Мета викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» полягає в отриманні теоретичних та практичних знань у сфері кримінальних правовідносин (щодо комплексу інститутів кримінального права пов'язаних із кримінальною відповідальністю, кримінальним правопорушенням та покаранням, призначенням покарання, звільненням від кримінальної відповідальності та покарання, застосуванням інших заходів кримінально-правового характеру, основ кваліфікації кримінальних правопорушень) і формуванню у студентів здатності вірно використовувати положення чинного законодавства про кримінальну відповідальність та розв'язувати фабули практичних завдань, які моделюють обставини вчинення кримінального правопорушення та його кваліфікації.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» є надання студентам ґрунтовних знань з кримінального права України з урахуванням практики та сучасних тенденцій розвитку права; формування у студентів умінь та навичок на практиці застосовувати здобуті знання при вирішенні практичних ситуацій; формування навичок із самостійної роботи; сприяння формуванню правничого світогляду, правосвідомості, правової культури та правничого мислення.

Робоча навчальна програма
«Кримінальне право України. Загальна частина»

Змістовний Модуль 1.

Тема № 1. Поняття, принципи, завдання, система кримінального права України. Зв'язок кримінального права з іншими галузями права. Наука кримінального права, судова практика з кримінальних справ.

Поняття кримінального права, його предмет і метод. Принципи та функції кримінального права. Завдання кримінального права. Система кримінального права та його місце в системі права України. Загальна частина Кримінального права та її структура, взаємодія з Особливою частиною Кримінального права. Наука кримінального права, її зміст та значення. Судова практика з кримінальних справ.

Тема № 2. Кримінальна відповідальність та її підстава.

Поняття кримінальної відповідальності, як виду юридичної відповідальності. Наукові підходи до визначення поняття кримінальної відповідальності та її видів. Ознаки кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові відносини, їх значення. Моменти виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Види кримінальної відповідальності.

Підстава кримінальної відповідальності: правовий та філософський аспекти. Фактична та юридична сторони підстави кримінальної відповідальності.

Форми реалізації кримінальної відповідальності: покарання; звільнення від покарання та його відбування.

Тема № 3. Закон України про кримінальну відповідальність.

Поняття, види і задачі закону про кримінальну відповідальність. Ознаки закону про кримінальну відповідальність. Класифікація законів про кримінальну відповідальність. Структура чинного Кримінального кодексу України. Структура кримінально-правової норми. Поняття гіпотези. Поняття та види диспозицій, санкцій.

Поняття та значення тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види тлумачень: за суб'єктом, за обсягом. Способи тлумачення: логічне, філологічне, історичне.

Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Тема № 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі. Визначення чинності закону. Визначення поняття «час вчинення злочину». Підстави набрання та втрати чинності законом про кримінальну відповідальність.

Принципи чинності закону у просторі: територіальний, громадянства, універсальний (космополітичний). Визначення поняття «територія України».

Екстрадиція осіб, які вчинили злочини на території України: підстави та порядок.

Тема № 5. Кримінальне правопорушення, його поняття та ознаки.

Класифікація кримінальних правопорушень.

Поняття кримінального правопорушення. Ознаки кримінальних правопорушень. Суспільна небезпечність діяння: характер і ступінь суспільної небезпеки. Поняття «діяння» як форми поведінки людини. Протиправність – формальна ознака кримінального правопорушення. Винність - внутрішня ознака кримінального правопорушення, її значення. Караність. Вчинення суспільно небезпечного діяння суб'єктом злочину. Аморальність злочину як його етична характеристика.

Відмежування злочину від інших правопорушень. Малозначність діяння: поняття та критерії.

Класифікація кримінальних правопорушень.

Змістовий модуль 2

Тема № 6. Склад кримінального правопорушення.

Поняття і значення складу кримінального правопорушення. Значення сукупності елементів і ознак при формуванні складу кримінального правопорушення.

Об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона.

Суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення: суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Основні і обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення: види, сутність класифікації.

Класифікація складів кримінального правопорушення. Види складів злочинів: прості, кваліфіковані, особливо кваліфіковані, привілейовані; формальні, матеріальні, формально-матеріальні.

Співвідношення понять кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення.

Тема № 7. Об'єкт та предмет кримінального правопорушення.

Поняття об'єкту кримінального правопорушення, його кримінально-правове значення. Суспільні відносини як об'єкт кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення і об'єкт кримінально-правової охорони: сутність та значення. Класифікація об'єктів кримінальних правопорушень. Загальний об'єкт кримінального правопорушення. Поняття та значення родового (спеціального) об'єкта кримінального правопорушення. Поняття безпосереднього об'єкту кримінального правопорушення. Основний і додатковий (обов'язковий та факультативний) безпосередній об'єкт кримінального правопорушення. Поняття та значення предмету кримінального правопорушення.

Тема № 8. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Суспільно-небезпечне діяння як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Умови настання кримінальної відповідальності за бездіяльність.

Поняття та значення непереборної сили, фізичного і психічного примусу у вирішенні питання про можливість настання кримінальної відповідальності.

Суспільно небезпечні наслідки як факультативна ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: поняття, види, значення.

Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві. Питання вирішення наявності причинного зв'язку між суспільно небезпечною дією (бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками у теорії кримінального права. Теорії причинного зв'язку в кримінальному праві. Види причинного зв'язку.

Інші факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення злочину, їх кримінально –правове значення.

Тема № 9. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Поняття та ознаки суб'єкту кримінального правопорушення в кримінальному праві України.

Поняття та ознаки загального суб'єкту кримінального правопорушення. Фізична особа як суб'єкт кримінального правопорушення. Проблемні питання визнання юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, його види: загальний та знижений. Основні правила встановлення віку суб'єкта злочину. Види злочинів, за вчинення яких відповідальність встановлюється з 14 років.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкту кримінального правопорушення.

Поняття неосудності та її критерії: медичний та юридичний.

Обмежена осудність та її значення.

Спеціальний суб'єкт злочину, його поняття та класифікація. Службова особа, як спеціальний суб'єкт злочину.

Тема № 10. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Поняття, ознаки і значення суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Поняття вини у кримінальному праві України. Форми вини.

Поняття умислу і його види: прямий, непрямий (евентуальний). Інтелектуальний та вольовий моменти умислу. Відмінність прямого умислу від непрямого. Заздалегідь обдуманий умисел та умисел, що виник раптово. Конкретизований та неконкретизований умисли. Альтернативний умисел.

Поняття необережності та її види: кримінально протиправна самовпевненість та кримінально протиправна недбалість.

Кримінально протиправна самовпевненість: інтелектуальний і вольовий моменти. Відмінність кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу.

Кримінально протиправна недбалість: її об'єктивний та суб'єктивний критерії.

Складна вина: подвійна (змішана) форма вини, її значення.

Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: мотив і мета кримінального правопорушення, їх види та значення.

Помилка в кримінальному праві та її види: юридична та фактична.

Змістовний Модуль 3.

Тема № 11. Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Поняття стадії вчинення кримінального правопорушення.

Поняття закінченого кримінального правопорушення. Момент закінчення окремих різновидів умисних кримінальних правопорушень (з матеріальним, формальним, усіченим складом).

Поняття незакінченого кримінального правопорушення.

Поняття і ознаки (об'єктивні та суб'єктивні) готування до кримінального правопорушення. Види готування до кримінального правопорушення: підшукування засобів чи знарядь для вчинення злочину; пристосування засобів чи знарядь для вчинення кримінального правопорушення; підшукування співучасників; змова на вчинення кримінального правопорушення; усунення перешкод; інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення. Відмінність готування до кримінального правопорушення від виявлення умислу. Готування до злочину невеликої тяжкості: правові наслідки.

Поняття і ознаки (об'єктивні та суб'єктивні) замаху на кримінальне правопорушення. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений. Відмежування замаху на кримінальне правопорушення від готування до кримінального правопорушення та від закінченого кримінального правопорушення.

Особливості кримінальної відповідальності за незакінчені кримінальні правопорушення.

Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця та її правові наслідки. Дійове каяття та його правові наслідки. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття.

Тема № 12. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки співучасті.

Види співучасників кримінального правопорушення: виконавець (співвиконавець), організатор, підбурювач, пособник.

Форми співучасті у кримінальному правопорушенні: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група, злочинна організація. Критерії розподілу співучасті за формами.

Підстави і межі кримінальної відповідальності співучасників.

Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення, при вчиненні незакінченого кримінального правопорушення, ексцесі виконавця.

Особливості кримінальної відповідальності за невдале підбурювання і пособництво. Добровільна відмова виконавця, її вплив на кримінальну відповідальність співучасників кримінального правопорушення.

Причетність до кримінального правопорушення. Відмежування причетності до кримінального правопорушення від співучасті у кримінальному правопорушенні. Форми причетності до кримінального правопорушення.

Тема №13. Множинність кримінальних правопорушень.

Повторність, сукупність, рецидив.

Поняття множинності кримінального правопорушення у кримінальному праві України. Юридична характеристика множинності кримінального правопорушення.

Одиничне кримінальне правопорушення як базис для встановлення множинності. Види одиничних кримінальних правопорушень: прості та ускладнені. Відмежування множинності кримінальних правопорушень від ускладнених одиничних кримінальних правопорушень.

Види множинності кримінального правопорушення: повторність, сукупність і рецидив.

Поняття та ознаки повторності кримінального правопорушення. Види повторності кримінальних правопорушень. Повторність тотожних, однорідних і різнорідних кримінальних правопорушень.

Поняття та ознаки сукупності кримінального правопорушення. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна та реальна сукупність злочинів. Відмінність сукупності кримінального правопорушення від конкуренції кримінально-правових норм.

Рецидив кримінального правопорушення, його ознаки. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, багаторазовий, пенітенціарний. Кримінально-правове значення рецидиву кримінальних правопорушень.

Тема № 14. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Необхідна оборона та її ознаки. Підстави для необхідної оборони. Умови правомірності необхідної оборони. Перевищення меж необхідної оборони. Уявна оборона.

Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Умови правомірності затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Крайня необхідність та її ознаки. Підстава крайньої необхідності. Перевищення меж крайньої необхідності. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони та затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Фізичний та психічний примус, їх ознаки. Особливості кримінальної відповідальності осіб, які зазнали фізичного або психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття, умови правомірності виконання наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Поняття та умови визнання такого ризику виправданим.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи або злочинної організації: поняття та умови правомірності.

Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Тема № 15. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каюттям.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Амністія та помилування.

Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності.

Змістовний Модуль 4.

Тема № 16. Поняття та ознаки покарання. Цілі покарання.

Поняття та ознаки покарання. Правова природа покарання. Відмінність кримінального покарання від інших заходів кримінально-правового характеру.

Цілі покарання: кара, виправлення засуджених, загальна та спеціальна превенція. Філософський та правовий аспекти визначення цілей покарання.

Тема № 17. Система та види покарань.

Поняття системи покарань за кримінальним правом України. Ознаки системи покарань. Кримінально-правове значення системи покарань. Проблеми вдосконалення системи покарань. Систематизація та класифікація покарань.

Штраф.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Громадські роботи.

Виправні роботи.

Службові обмеження для військовослужбовців.

Конфіскація майна.

Пробаційний нагляд

Арешт.

Обмеження волі.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

Позбавлення волі на певний строк.

Довічне позбавлення волі.

Тема № 18. Призначення покарання.

Принципи призначення покарання. Загальні засади призначення покарання.

Значення та види обставин, які пом'якшують покарання. Значення та види обставин, які обтяжують покарання.

Особливості призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

Призначення покарання за сукупністю вироків.

Правила складання покарань і зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

Тема № 19. Звільнення від покарання та його відбування.

Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування. Види звільнення від покарання та його відбування: умовне, безумовне. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від покарання за хворобою.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого.

Звільнення від покарання та його відбування в порядку амністії або помилування.

Тема № 20. Судимість. Погашення та зняття судимості.

Поняття та правові наслідки судимості. Ознаки судимості. Виникнення та припинення судимості. Способи припинення судимості. Погашення судимості. Переривання строку погашення судимості. Зняття судимості.

Тема № 21. Інші заходи кримінально-правового характеру.

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Порядок і підстави продовження, зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Поняття та правова природа примусового лікування.

Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема № 22. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів

кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Тема № 23. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх та особливості їх призначення.

Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.

Особливості звільнення неповнолітніх від відбування покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

Звільнення від покарання з випробуванням.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Особливості погашення і зняття судимості щодо неповнолітніх.

Завдання до практичних занять.

Література рекомендована для підготовки до практичних занять.

Змістовний Модуль 1.

Тема № 1. Поняття, принципи, завдання, система кримінального права України. Зв'язок Кримінального права з іншими галузями права. Наука кримінального права, судова практика з кримінальних справ.

Ключові слова: кримінальне право, система кримінального права, завдання кримінального права, наука кримінального права, принципи кримінального права.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінального права, його предмет і метод.
2. Принципи кримінального права.
3. Завдання кримінального права.
4. Функції кримінального права
5. Система кримінального права.
6. Зв'язок кримінального права з іншими галузями права.
7. Наука кримінального права.

Тестові завдання:

1. Кримінальне право України складається з:
  - а) Загальної та Спеціальної частин;
  - б) Простої та Спеціальної частин;
  - в) Загальної та Особливої частин.
  - г) Загальної, Особливої та Спеціально частин.
2. Домінуючим методом у кримінальному праві є:
  - а) диспозитивний;
  - б) імперативний;
  - в) компаративістський;
  - г) компромісу.
3. Що є предметом кримінального права?

а) відносини, які виникають внаслідок вчинення кримінального правопорушення і подальшого застосування відповідного покарання за його вчинення;

б) відносини, які виникають до вчинення кримінального правопорушення;

в) відносини, які виникають внаслідок застосування відповідного покарання за кримінальне правопорушення.

4. У чому полягає принцип індивідуальної відповідальності?

а) особа повинна бути осудною;

б) зазнавати кримінальну відповідальність може лише особа, яка вчинила кримінальне правопорушення;

в) особа повинна усвідомлювати свої дії та бажати щоб настали наслідки.

5. З чого складається Особлива частина кримінального права?

а) з норм про кримінальну відповідальність;

б) з норм соціального характеру боротьби зі злочинністю, переліку майна, що не підлягає конфіскації;

в) з норм, які визначають, які діяння є кримінальними правопорушенням та які покарання передбачені за їх вчинення.

6. Принцип невідворотності кримінальної відповідальності полягає в тому, що:

а) кожна особа, в протиправних діяннях якої є склад кримінального правопорушення, повинна понести кримінальну відповідальність;

б) така особа не може бути покарана за один і той самий злочин двічі;

в) кожній особі, в протиправних діяннях якої є склад кримінального правопорушення, слід призначити покарання.

7. Логінов був звільнений від кримінальної відповідальності в зв'язку з дійовим каяттям. Який принцип кримінального права знайшов реалізацію в даній ситуації?

а) принцип законодавчого визначення кримінального правопорушення;

б) принцип невідворотності відповідальності;

в) принцип гуманізму.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
4. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
5. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с

7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
9. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3 т. Київ : Дакор, 2018. Т. 1 : Загальні засади. 562 с.

Тема № 2. Кримінальна відповідальність та її підстава.

Ключові слова: кримінальна відповідальність; підстава кримінальної відповідальності.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінальної відповідальності.
2. Специфічні ознаки кримінальної відповідальності.
3. Види кримінальної відповідальності.
4. Моменти виникнення та припинення кримінальної відповідальності
5. Підстава кримінальної відповідальності за КК України.
6. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
7. Співвідношення понять «кримінальна відповідальність» та «кримінальне покарання».

Практичні задачі.

1. Громадянин Петренко 1 вересня вчинив крадіжку з проникненням в житло. 10 вересня його затримали правоохоронні органи, а 20 грудня призначено судом покарання. Відбувши покарання у вигляді

позбавлення волі чотири роки він був звільнений 30 грудня, через три роки судимість була погашена.

Визначте момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності.

2. Громадянин Петренко О. п'ять разів був притягнений до адміністративної відповідальності за хуліганство. Чи можна притягнути його до кримінальної відповідальності за сестиматичність вчинених діянь. Що є підставою кримінальної відповідальності за КК України.

Тестові завдання:

1. Підставою кримінальної відповідальності за КК України є:
- а) вчинення особою суспільно-небезпечного діяння;
  - б) вчинення особою кримінального правопорушення (проступку або злочину);
  - в) вчинення особою діяння, яке передбачено КК України;
  - г) вчинення особою суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України.
2. Що є фактичною підставою кримінальної відповідальності?
- а) вчинення особою суспільно небезпечного діяння;
  - б) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого в КК, що містить склад кримінального правопорушення;
  - в) виявлення наміру вчинити кримінальне правопорушення.
3. Правова підстава кримінальної відповідальності – це:
- а) вказівка в Законі «Про прокуратуру» на повноваження працівників прокуратури;
  - б) вказівка в КК про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення;

в) правосвідомість суддів при вирішенні питання про кримінальну відповідальність особи.

4. Кримінальна відповідальність передбачена:

а) тільки в Кримінальному кодексі;

б) в Кримінальному кодексі та міжнародних договорах, учасником яких є Україна;

в) в Кримінальному кодексі та Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

5. Неосудна особа вчинила суспільно небезпечне діяння. Щодо неї застосовані примусові заходи медичного характеру. Чи є факт застосування до цієї особи зазначених заходів реалізацією кримінальної відповідальності?

а) ні;

б) так;

в) це питання віднесено до компетенції суду, який і вирішує його.

6. Особа відбула покарання за вчинення тяжкого злочину. Чи можна вважати, що кримінальна відповідальність реалізована повністю?

а) кримінальна відповідальність буде реалізована повністю, коли судимість з особи буде знята або погашена;

б) кримінальна відповідальність буде реалізована повною мірою, адже особа відбула покарання;

в) питання повної реалізації кримінальної відповідальності за наведених умов вирішує адміністрація виправної установи.

7. Застосування судом примусового лікування до особи, що вчинила кримінальне правопорушення:

а) є реалізацією кримінальної відповідальності;

б) немає нічого спільного із кримінальною відповідальністю;

в) не є реалізацією кримінальної відповідальності, але пов'язано з нею.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
4. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
5. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубащенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Проблеми правової відповідальності: монографія / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, Л. М. Баранова та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків : Право, 2014. 348 с.

9. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування: монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
10. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3 т. Київ : Дакор, 2018. Т. 1: Загальні засади. 562 с.

Тема № 3. Закон України про кримінальну відповідальність.

Ключові слова: закон про кримінальну відповідальність, проста диспозиція, описова диспозиція, бланкетна диспозиція, відсилочна диспозиція, відносно-визначена санкція, альтернативна санкція, тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та за обсягом, аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Питання для обговорення:

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його особливості.
2. Задачі та структура закону про кримінальну відповідальність.
3. Поняття та види диспозицій кримінально-правових норм.
4. Поняття санкції кримінально-правової норми, їх види.
5. Зміст тлумачення закону про кримінальну відповідальність, його види.
6. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом (його види) та за обсягом.
7. Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Тестові завдання:

1. Джерелами кримінального права є:
  - а) Конституція України та КК України;
  - б) Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти;

в) КК України та Постанови Пленуму ВСУ;

г) КК України.

2. Умова, за якої застосовується норма закону про кримінальну відповідальність називається:

а) гіпотеза;

б) санкція;

в) диспозиція;

г) дефініція.

3. Які є види диспозицій?

а) проста, описова, складна та диференційована;

б) проста, описова, відсильна та банкетна;

в) відсильна, описова, банкетна та диференційована.

4. Які види санкцій передбачені в чинному кримінальному законодавстві?

а) альтернативні та невизначені,

б) відносно та абсолютно невизначені;

в) відносно визначені та альтернативні.

5. Диспозиція, яка відсилає до іншого нормативно-правового акту називається:

а) пряма;

б) описова;

в) бланкетна;

г) відсилочна;

д) альтернативна;

є) невизначена.

6. Диспозиція, яка лише називає передбачене нею кримінальне правопорушення, але не розкриває його ознак (змісту), іменується:

а) пряма;

б) описова;

- в) дифінітивна;
- г) змішана;
- д) абсолютно визначена;
- є) проста.

7. Диспозиція, яка не лише називає передбачений нею злочин, але й розкриває його ознаки, називається:

- а) пряма;
- б) проста;
- в) описова;
- г) бланкетна;
- д) змішана (комбінована);
- є) складна (кумулятивна).

8. Диспозиція, яка відсилає до іншої статті або частини чи пункту статті закону про кримінальну відповідальність називається:

- а) пряма;
- б) проста;
- в) описова;
- г) бланкетна;
- д) відсилочна;
- є) альтернативна.

9. Санкція, в якій передбачений лише один вид основного покарання, називається:

- а) пряма;
- б) описова;
- в) безальтернативна;
- г) абсолютно визначена;
- д) відносно визначена;

є) невизначена.

10. Санкція, яка встановлює мінімальну та максимальну межі основного виду покарання, називається:

- а) змішана;
- б) альтернативна;
- в) безальтернативна;
- г) абсолютно визначена;
- д) відносно визначена;
- є) невизначена.

11. Санкція, що передбачає два чи більше основних видів покарань, лише один з яких і може бути призначено, називається:

- а) альтернативна;
- б) безальтернативна;
- в) складна;
- г) абсолютно визначена;
- д) відносно визначена;
- є) невизначена.

12. На які види поділяється тлумачення кримінального права за суб'єктом?

- а) доктринальне, судове, офіційне;
- б) судове, доктринальне, виконавче;
- в) офіційне, доктринальне, слідче.

13. Тлумачення кримінального закону за обсягом буває:

- а) порівняльне, обмежене та буквальне;
- б) буквальне, поширювальне та обмежувальне;
- в) порівняльне, буквальне та систематичне.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Корабель М. Г. Правовий аналіз формування санкцій кримінально-правової норми / М. Г. Корабель // Підприємництво, господарство і право. – 2020. № 2. С. 287–291. URI <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6180>
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
5. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
6. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

9. Проблеми правової відповідальності: монографія / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, Л. М. Баранова та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків : Право, 2014. 348 с.
10. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
11. Корабель М. Г. Співвідношення кримінально-правового понятійного апарату Загальної та Особливої частини Кримінального кодексу України. Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди Право № 34 2021. с. 102-108 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2021.34.14>

Тема № 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність.

Ключові слова: чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі, зворотна сила закону про кримінальну відповідальність; час вчинення злочину; екстрадиція.

Питання для обговорення:

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Встановлення часу вчинення кримінального правопорушення.
2. Втрата чинності законом про кримінальну відповідальність.
3. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Правила визначення закону, що має зворотну силу.
4. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно діянь, вчинених на території України.
5. Принципи територіальної юрисдикції закону про кримінальну відповідальність.
6. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно злочинів, вчинених за межами України.
7. Правові наслідки засудження особи за межами України.

8. Екстрадиція: поняття та правила застосування.

Практичні завдання:

1. Громадянин Петренко заподіяв своєму сусіду тілесні ушкодження 1 вересня, в результаті чого той помер через два місяці. 1 жовтня в санкцію ч.2 ст. 121 КК були внесені зміни щодо зменшення строку позбавлення волі.

Що визначається часом вчинення кримінального правопорушення?

Яка кримінально-правова норма має бути застосована, що діяла на момент вчинення діяння чи настання наслідків?

2. Громадянин України разом з громадянином Грузії займалися транзитом наркотичних засобів з Грузії до Польщі через територію України де і були затримані в місті Львові.

За законодавством якої країни кожен буде притягнений до кримінальної відповідальності?

3. Громадянин Словаччини, що постійно проживав на території України, вчинив шахрайство щодо громадянки Іванько та був затриманий поліцією.

За законодавством якої країни він буде притягнений до кримінальної відповідальності?

4. Студент Туреччини, що навчався в Харківському університеті вчинив умисне вбивство своєї одногрупниці, що була також громадянкою Туреччини.

За законодавством якої країни він буде притягнений до кримінальної відповідальності?

5. Син військового аташе одного з посольств іноземної держави в Україні Антоніо з хуліганських спонукань вчинив бійку в одному з ресторанів Києва. При припиненні його хуліганських дій Антоніо чинив опір працівникам поліції.

Чи підлягає Антоніо відповідальності за українським кримінальним правом?

Як, на Ваш погляд, необхідно вирішити дане питання?

6. Громадянин Польщі отримав політичний притулок в Україні та оселився в Харкові. Згодом стало відомо, що він у Молдові спричинив з необережності середньої тяжкості тілесне ушкодження громадянину України.

Чи підлягає громадянин Польщі кримінальній відповідальності за КК України? Відповідь обґрунтуйте.

7. Перебуваючи в закордонній туристичній подорожі в Іспанії, Петренко у процесі сварки, що перейшла в бійку, спричинив тілесні ушкодження Рене. Він був засуджений і відбув покарання за кримінальним законом Іспанії. Після повернення в Україну Петренко було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч.1 ст. 121 КК України.

Чи можна Петренко після повернення його в Україну притягти до кримінальної відповідальності за теж кримінальне правопорушення? Чи має факт засудження й покарання його за цей злочин правове значення в Україні?

8. Громадянин Туреччини Агли у Стамбулі вчинив умисне вбивство громадянина України. Згодом Агли було затримано в Одесі за збут зброї.

Вирішіть питання про відповідальність Агли.

Тестові завдання:

1. Які види чинності передбачає КК України:
  - а) часову, міжгалузеву;
  - б) у часі та у просторі;
  - в) просторову, постійну.
2. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається:
  - а) час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності;
  - б) момент настання суспільно небезпечних наслідків;
  - в) момент виникнення умислу;
  - г) безперервний розвиток причинного зв'язку.

3. У яких випадках кримінальне правопорушення вважається вчиненим на території України:

- а) якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України;
- б) якщо його виконавець діяв на території України;
- в) якщо хоча б один зі співучасників діяв на території України;
- г) варіанти а, б і в.

4. Якщо громадянин України вчинив кримінальне правопорушення за кордоном і був там засуджений:

- а) Україні притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин неможливе;
- б) він може бути притягнений в Україні до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення;
- в) він притягується в Україні до кримінальної відповідальності;
- г) це визнається пом'якшуючою обставиною;
- д) це визнається обтяжуючою обставиною;
- е) це не впливає на розмір відповідальності.

5. У яких випадках іноземець, який вчинив злочин за межами України може бути притягнений до кримінальної відповідальності за КК України?

- а) таких випадків не існує;
- б) у випадках, передбачених, міжнародними договорами;
- в) якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини;
- г) у випадках, передбачених, міжнародними договорами, якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України.

6. Іноземці, які вчинили кримінальне правопорушення на території України:

- а) не підлягають кримінальній відповідальності в Україні;

- б) завжди підлягають кримінальній відповідальності в Україні;
- в) підлягають кримінальній відповідальності у випадках, передбачених міжнародними договорами;
- г) підлягають кримінальній відповідальності у разі вчинення ними особливо тяжких злочинів.

7. Громадянин Іспанії порушив правила безпеки дорожнього руху, що призвело до смерті пішохода в м. Умань. Він був затриманий і притягнутий до відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху (ч.2 ст.286 КК). Який принцип дії кримінального закону у просторі був застосований?

- а) політичний;
- б) територіальний;
- в) національний.

8. Зворотню дію має закон про кримінальну відповідальність:

- а) який скасовує злочинність діяння;
- б) що встановлює злочинність діяння;
- в) який пом'якшує кримінальну відповідальність;
- г) закон про кримінальну відповідальність не має зворотної дії у часі;
- д) що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує правове становище особи;
- е) поліпшує правове становище особи.

9. Громадянин України вчинив крадіжку в м. Познань. Він був затриманий в м. Житомирі і притягнутий до відповідальності. Який принцип дії кримінального закону у просторі був застосований?

- а) принцип універсальний;
- б) принцип громадянства;
- в) принцип територіальний.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
4. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
5. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубащенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
9. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3 т. Київ : Дакор, 2018. Т. 1 : Загальні засади. 562 с.

Тема № 5. Кримінальне правопорушення, його поняття та ознаки.

Класифікація кримінальних правопорушень.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; суспільна небезпека; діяння, дія; бездіяльність; винність; протиправність; малозначність діяння; проступок; нетяжкі злочин; тяжкі злочини; особливо тяжкі злочини.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки кримінального правопорушення.
2. Відмежування злочину від інших правопорушень.
3. Малозначність діяння: поняття та критерії.
4. Класифікація кримінальних правопорушень.

Практичні завдання:

1. Кирил і Сергій, які перебували у нетверезому стані, проходячи по берегу озера, побачили дівчат, що купалися. Вирішивши пожартувати, вони взяли одяг дівчат й сховали недалеко від гуртожитку, де проживали.

Чи підлягають Кирил та Сергій кримінальній відповідальності?

Ознайомтеся зі ст. ст. 296 та 185 КК України.

2. Продавець продуктового магазину Софія при одержанні за накладною три тонни цукру помітила, що фактично товару доставлено на 500 кг більше, ніж зазначено в документах. Однак вона нічого про це не сказала експедиторові, продала цукор, а гроші привласнила.

Що таке ступінь суспільної небезпеки кримінального правопорушення?

Чи є суспільно небезпечними дії Софії?

Чи можна її притягти до кримінальної відповідальності?

3. Софія влітку 2024 року віддала Сергію 5000 дол. США, маючи намір купити в нього дачу. Однак угода не була укладена, а Сергій повернувши частину грошей, решту віддати відмовився.

Чи є в діях Сергія ознаки кримінального правопорушення?

4. Софія витираючи вікна в своїй квартирі, яка знаходилась на третьому поверсі, зіштовхнула з підвіконня горщик з квіткою. Горщик впав на Сергія, який проходив внизу, чим спричинив останньому легкі тілесні ушкодження.

Чи є вчинене Софією діяння кримінальним правопорушенням?

5. Сергій в стані сп'яніння вирішив покінчити життя самогубством. Для досягнення цієї мети він угнав пустий автобус і на значній швидкості спрямував його у товсте дерево. Внаслідок цього Сергій заподіяв собі тяжке тілесне ушкодження, пошкодивши автобус, чим було заподіяно значні матеріальні збитки підприємству.

Чи є в діях Сергія ознаки кримінального правопорушення?

6. Захар зберігав мисливську рушницю підвісивши її на видному місці на стіні. Одного разу, коли Захара не було вдома, його сусід, 15-річний Микола увійшов до кімнати, зняв рушницю зі стіни і вийшов з нею у двір, де було багато дітей. Бажаючи попустувати і не знаючи, що рушниця заряджена, Микола крикнув: «Стій, руки вгору!» і натис на гачок. Пролунав постріл, яким було вбито 5-річну дівчинку.

Чи є в діях Захара та Миколи ознаки складу кримінального правопорушення?

Варіант: Захар належним чином зберігав зброю, але Микола заволодів нею, підібравши ключа від сейфу.

7. Сергій в продуктовому магазині прихопив цукерки, шоколадку, пляшку горілки та втік. Суд закрит справу на підставі ч. 2 ст. 11 КК.

Чи правильним є рішення суду?

8. Микола запаковував у ящики металеві деталі та випадково впустив одну з них на ногу Сергію, в результаті чого останньому були спричинені легкі тілесні ушкодження.

Чи є вчинене Миколою діяння кримінальним правопорушенням? Відповідь обґрунтуйте.

Тестові завдання:

1. Визначення поняття кримінального правопорушення у КК України є:
  - а) формальним;
  - б) матеріальним;
  - в) процесуальним;
  - г) формально-матеріальним.
2. Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що кримінальне правопорушення:
  - а) здатне спричинити матеріальні збитки;
  - б) здатне спричинити шкоду правам та інтересам, що поставлені під охорону законом про кримінальну відповідальність;
  - в) завдає шкоди охоронюваним законом про кримінальну відповідальність правам або містить реальну загрозу заподіяння такої шкоди;
  - г) може заподіяти фізичну шкоду потерпілому.
3. Протиправність діяння означає:
  - а) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо за аналогією;
  - б) що застосування закону про кримінальну відповідальність неможливо по відношенню до осіб, які мають дипломатичний імунітет;
  - в) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо лише у випадках, спеціально передбачених у КК України.
4. Визначте ознаку, яка відсутня у малозначному діянні:
  - а) винність;
  - б) суспільна небезпека;
  - в) наслідки злочину;
  - г) караність.

5. Ступінь суспільної небезпеки означає:

- а) що діяння передбачене у кримінальному законі;
- б) розмір заподіяної шкоди;
- в) що злочин одночасно пошкоджує два і більше об'єктів посягання.

6. Термін «бездіяльність» означає:

а) що особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення, не передбачає шкідливість своєї поведінки;

б) утримання особи від покладених на неї обов'язків при можливості їх виконати;

в) утримання особи від будь-яких дій, які вона могла виконати.

7. Поняття «діяння» охоплює:

- а) дію і бездіяльність;
- б) дію, бездіяльність, наслідки;
- в) дію, бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок.

8. Чинний закон України про кримінальну відповідальність класифікує кримінальні правопорушення залежно від ступеня їх тяжкості на:

а) злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяжкості, тяжкі злочини, особливо тяжкі злочини;

б) проступки, нетяжкі злочини, тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини;

в) злочини, що не становлять особливої суспільної небезпеки, злочини підвищеної суспільної небезпеки, менш тяжкі злочини; злочини особливої суспільної небезпечності.

г) умисні і необережні злочини, прості злочини, злочини з пом'якшуючими обставинами і злочини з обтяжуючими обставинами.

9. Згідно з чинним КК ступінь тяжкості кримінального правопорушення:

а) визначається правоохоронними органами;

б) залежить від вини;

в) залежить від суспільної небезпечності особи, яка його вчинила;

- г) залежить від розміру заподіяних злочином наслідків;
- д) визначається видом і розміром призначеного за його вчинення покарання;
- е) визначається видом і розміром передбаченого в КК за нього покарання;

10. Злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 5 років або основне покарання у виді штрафу у розмірі не більше десяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян є:

- а) злочином невеликої тяжкості;
- б) нетяжким злочином;
- в) малозначним діянням;
- г) злочином середньої тяжкості;
- д) проступком;
- е) тяжким злочином;
- є) особливо тяжким злочином;

11. Злочин, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, є:

- а) злочином невеликої тяжкості;
- б) злочином, що не становить великої суспільної небезпеки;
- в) проступком;
- г) злочином середньої тяжкості;
- д) менш тяжким злочином;
- е) тяжким злочином;
- є) особливо тяжким злочином;

Рекомендована література:

1. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Кримінальне правопорушення та його види : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 72 с. ISBN 978-617-511-390-5

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6553/1/KrymPravoporush-11-12.pdf>

2. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науковопрактичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ, 2021. 266 с.

3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2

4. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.

7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с

Тема № 6. Склад кримінального правопорушення.

Ключові слова: склад кримінального правопорушення; об'єкт кримінального правопорушення; об'єктивна сторона кримінального правопорушення; суб'єкт кримінального правопорушення; суб'єктивна сторона кримінального правопорушення; матеріальний склад кримінального правопорушення, формальний склад кримінального правопорушення, усічений склад кримінального правопорушення; простий склад кримінального правопорушення; привілейований склад кримінального правопорушення; кваліфікований склад кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття і значення складу кримінального правопорушення.
2. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх сутність.
3. Види складу кримінального правопорушення за конструкцією.
4. Види складу кримінального правопорушення за ступенем суспільної небезпеки.
5. Види складу кримінального правопорушення за структурою.
6. Співвідношення понять кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення.

Практичні завдання:

1. Назар, маючи умисел на викрадення чужого майна, користуючись тим, що в квартирі потерпілої Софії вхідні двері не були зачинені на замок, незаконно проник до житла останньої, звідки таємно викрав її майно.

Проаналізуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, який вчинив Назар.

2. Назара визнано винним у тому, що він проник у будинок потерпілої Софії, де вчинив напад з метою заволодіння її майном, поєднаний із

наси́льством, небезпечним для життя та здоров'я останньої. Проте з матеріалів справи вбачається, що Назар зайшов до помешкання потерпілої з метою позичити у неї гроші, а умисел насильно заволодіти її майном у нього виник після того, як потерпіла відмовила йому позичити гроші.

Визначте вид складу кримінального правопорушення в залежності від конструкції, ступеню суспільної небезпеки та структури. Проаналізуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення.

3. Назар незаконно проник до будинку, в якому проживала неповнолітня Софія, де із застосуванням фізичного насильства згвалтував її.

Проаналізуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень, які вчинив Назар.

Тестові завдання:

1. Що таке склад кримінального правопорушення?

а) це сукупність ознак, за допомогою яких можна злочин відрізнити від інших правопорушень;

б) це суспільно небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом, є винним і караним;

в) це сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення.

2. Що з наведеного не є елементом складу злочину:

а) об'єкт;

б) суб'єкт;

в) вина;

г) об'єктивна сторона.

3. Вкажіть склади кримінальних правопорушень за конструкцією:

а) основні, кваліфіковані, формальні;

б) матеріальні, прості, складні;

в) матеріальні, формальні, усічені.

4. Вкажіть види складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпечності:

а) формальний склад, основний склад;

б) основний, кваліфікований, матеріальний;

в) основний, кваліфікований, особливо кваліфікований, привілейований.

5. Кримінальне правопорушення з матеріальним складом має місце тоді, коли:

а) обов'язково настали суспільно небезпечні наслідки;

б) створена можливість настання суспільно небезпечних наслідків;

в) коли суспільно небезпечні наслідки, що настали, є тяжкими.

6. Кримінальне правопорушення з формальним складом має місце тоді, коли:

а) обов'язково настали суспільно небезпечні наслідки;

б) кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення суспільно-небезпечного діяння;

в) коли між суспільно небезпечним діянням та наслідками є причинний зв'язок.

7. Виберіть факультативні ознаки складу кримінального правопорушення:

а) суспільно небезпечне діяння ;

б) спосіб вчинення кримінального правопорушення;

в) наявність свідків кримінального правопорушення;

г) мотиви і цілі кримінального правопорушення;

д) фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності.

8. .... - це такий склад кримінального правопорушення, в якому не містяться обставини, які підвищують або знижують ступінь суспільної безпеки.

а) простий;

б) кваліфікований;

- в) особливо кваліфікований;
- г) привілейований.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf
4. Корабель М. Г. Об'єктивна сторона кримінального та адміністративного правопорушень в контексті недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК та ст. 175-15 КУПАП) Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 44-50.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.05>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.

7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>

Змістовний Модуль 2

Тема № 7. Об'єкт та предмет кримінального правопорушення.

Ключові слова: Поняття об'єкту кримінального правопорушення, об'єкт кримінального правопорушення, загальний об'єкт кримінального правопорушення, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, основний і додатковий (обов'язковий та факультативний) безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, предмет кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види об'єкту кримінального правопорушення.
2. Загальний об'єкт кримінального правопорушення.
3. Поняття та значення родового (спеціального) об'єкта кримінального правопорушення.
4. Поняття безпосереднього об'єкту кримінального правопорушення його види.
5. Додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, його види

6. Поняття предмету кримінального правопорушення.

7. Співвідношення понять «об'єкт кримінального правопорушення» та «предмет кримінального правопорушення».

Практичні завдання:

1. Порівняйте диспозиції ст..ст. 185, 262, 289, 308, 357, 410 КК України та вирішіть питання про об'єкти і предмети вказаних складів кримінальних правопорушень.

2. Порівняйте диспозиції ст..ст. 112, 115, 348, 379 КК України та вирішіть питання про об'єкти вказаних складів кримінальних правопорушень.

3. Назар зберігав у будинку без відповідного дозволу пістолет системи «ТТ». Григорій, довідавшись про це, взяв пістолет з ящика столу, який не зачинявся. Потім він пішов до пункту обміну валют і, погрожуючи зброєю, почав вимагати у касира гроші. Коли останній підняв тривогу, Григорій, вистріливши з пістолета «ТТ», убив його та охоронця, що прибіг на крик, викинув пістолет й намагався зникнути.

Визначте родовий та безпосередній об'єкти кримінальних правопорушень.

4. Рядовий Сомов самовільно залишив військову частину зі зброєю. По шляху слідування він убив громадянина Д., який відмовився посадити його у свою автомашину та заволодів автомобілем. Після приїзду до селища, де проживали його батьки, Сомов викрав з машини радіоприймач, фотоапарат, інструменти й інші речі, після чого машину спалив.

Визначте родові, безпосередні об'єкти та предмети вчинених Сомовим кримінальних правопорушень.

5. Кирил, шляхом вибиття вхідних дверей, незаконно проник до помешкання потерпілої Сомової та із застосуванням фізичного насильства вчинив щодо неї згвалтування.

Визначте об'єкти вчинених Кирилом кримінальних правопорушень.

6. Назар та неповнолітній Сергій з використанням ножа вчинили напад з метою заволодіння майном Сомової проте були затримані працівниками поліції під час збуту речей в ломбарді.

Визначте родові, безпосередні об'єкти та предмети вчинених Назаром та Сергієм кримінальних правопорушень.

Тестові завдання:

1. .... - це об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною і економічною сутністю суспільних відносин, які через це повинні охоронятися єдиним комплексом взаємозалежних кримінально-правових норм

- а) загальний об'єкт кримінального правопорушення;
- б) родовий об'єкт кримінального правопорушення;
- в) безпосередній об'єкт кримінального правопорушення;
- г) додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

2. Яка існує класифікація об'єктів кримінального правопорушення по «горизонталі»?

- а) загальний, родовий, безпосередній;
- б) основний, додатковий, обов'язковий, факультативний;
- в) конкретизований, неконкретизований.

3. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення з формальним складом є:

- а) діяння та його наслідки;
- б) діяння, його наслідки та причинний зв'язок;
- в) діяння;
- г) суспільно-небезпечні наслідки.

4. Чи може людина бути предметом кримінального правопорушення?

- а) не може ні за яких умов;

- б) може, якщо їй заподіяно шкоду;
- в) може, якщо це прямо зазначено у статті КК.

5. Об'єкт, який є критерієм для поділу Особливої частини КК на розділи:

- а) загальний;
- б) родовий;
- в) безпосередній.

6. Сукупність всіх суспільних відносин, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, є ... об'єктом .

- а) родовим;
- б) видовим;
- в) загальним;
- г) безпосереднім.

7. Яка існує класифікація об'єктів кримінального правопорушення по «вертикалі»?

- а) загальний, родовий, безпосередній;
- б) основний, додатковий, обов'язковий, факультативний;
- в) конкретизований, неконкретизований.

8. Річ матеріального світу, впливом на яку винний заподіює шкоду певним суспільним відносинам - це:

- а) предмет кримінального правопорушення;
- б) об'єкт кримінального правопорушення;
- в) знаряддя кримінального правопорушення.

9. Предмет кримінального правопорушення - це :

- а) обов'язкова ознака об'єкту кримінального правопорушення;
- б) факультативна ознака об'єкту кримінального правопорушення;
- в) обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- г) обов'язкова ознака складу кримінального правопорушення.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/003/01.pdf
4. Корабель М. Г. Об'єктивна сторона кримінального та адміністративного правопорушень в контексті недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК та ст. 175-15 КУПАП) Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 44-50. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.05>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. – Одеса : ОДУВС, 2021. – 452 с.
6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – 3-тє вид. – Київ : Дакор, 2022. – 266 с.
7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 336 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. – Одеса : ОДУВС, 2021. – 452 с.
9. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>
10. Павленко Т.А. Об'єкт злочину в доктрині кримінального права. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. 2018. Вип. 3 (83). С. 90-102.

Тема № 8. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Ключові слова: об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення; діяння; суспільно-небезпечні наслідки; причинний зв'язок; факультативні ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, її обов'язкові та факультативні ознаки.
2. Особливості об'єктивної сторони кримінальних правопорушень з матеріальним та формальним складом.
3. Діяння як елемент об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Умови кримінальної відповідальності за бездіяльність.
4. Суспільно-небезпечні наслідки, їх види.
5. Причинний зв'язок у філософії та кримінальному праві.
6. Інші факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

7. Значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Практичні завдання:

1. Визначте спільні та відмінні ознаки об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 185-187, 189, 190 КК України.

2. Під час колективного лікувального сеансу психотерапевта Тимофій, піддавшись дії гіпнозу Агафона став несвідомо розмахувати руками та крутити головою. При цьому лівою рукою, на якій був масивний металевий браслет, він попав в око Марфі, яка сиділа поруч, чим спричинив їй середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Агафона. Чи можна притягнути до кримінальної відповідальності Тимофія?

3. Не бажаючи ділити майно при розлученні Назар виріши в вбити власну дружину Софію. Він придбав отруту та насипав її в пляшку з соком, в результаті його скуштувала Софія та мати, яка проживала разом з ними. Смерть настала одразу.

Дайте характеристику об'єктивної сторони діяння Назара.

4. Між Павлом та Романом на ґрунті неприязних стосунків виникла бійка, під час якої Роман вдарив Павла цеглиною по голові, спричинивши забій головного мозку. При перевезенні Павла до лікарні машина швидкої потрапила в ДТП, внаслідок якого Павло загинув.

Дайте характеристику об'єктивної сторони діяння, вчиненого Романом.

Розкрийте поняття та ознаки причинного зв'язку у кримінальному праві.

5. Козуб, будучи черговим лікарем, не приїхав за викликом до хворого, внаслідок чого останній помер від гострого отруєння. Визначено, що Козуб

не приїхав, оскільки перед цим відбувся розлив ріки, яким було зруйновано всі переправи.

Чи є діяння Козуба кримінальним правопорушенням?

Розкрийте поняття та значення непереборної сили для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності.

6. Іван та Артем були визнані винними в тому, що вони за попередньою змовою, погрожуючи вбивством потерпілому Тарасу, вимагали у нього 20 тис. 500 грн. і засуджені за ч. 2 ст. 189 КК. Проте, як видно з матеріалів справи, за два місяці до того, потерпілий взяв у борг у Івана зазначену суму грошей, яку останній разом зі своїм братом вимагали повернути.

Порівняйте диспозиції статей 189 та 355 КК та вирішіть питання щодо того, об'єктивна сторона якого складу кримінального правопорушення присутня в діях Івана та Артема.

7. У квітні 2020 р. Козуб незаконно придбав пістолет «Вальтер» та незаконно зберігав його до червня 2024 року. В цей час він три рази виїжджав до лісу та тренувався у стрільбі. В одну з таких поїздок Козуб випадково влучив у мисливця Сомова, якого не помітив за чагарником, чим спричинив йому легке тілесне ушкодження. В червні 2024 року він обміняв у знайомого пістолет на револьвер «Кольт».

Визначте, скільки суспільно небезперечних діянь вчинено Козуб? Формальними чи матеріальними є склади вчинених кримінальних правопорушень?

Тестові завдання:

1. Що таке об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення?
  - а) сукупність усіх необхідних ознак кримінального правопорушення;
  - б) сукупність ознак, які характеризують зовнішній прояв кримінального правопорушення ;
  - в) сукупність ознак, які характеризують предмет кримінального правопорушення.

2. Визначить, сукупність яких ознак утворює об'єктивну сторону:

а) діяння, наслідок, причинний зв'язок, спосіб, обстановка вчинення кримінального правопорушення, особа, що вчинила кримінальне правопорушення;

б) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, можлива мета, обстановка вчинення кримінального правопорушення;

в) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, знаряддя, засоби, місце, час, обстановка вчинення кримінального правопорушення.

3. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення з формальним складом є:

а) діяння та його наслідки;

б) діяння, його наслідки та причинний зв'язок;

в) діяння;

г) суспільно-небезпечні наслідки.

4. До обов'язкових ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення з матеріальним складом належать:

а) діяння, наслідки, причинно-наслідковий зв'язок

б) діяння;

в) діяння, наслідки, причинно-наслідковий зв'язок, спосіб, місце, знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

г) спосіб, місце, час, знаряддя скоєння кримінального правопорушення.

5. Поняття «діяння» охоплює :

а) дію і бездіяльність ;

б) дію, бездіяльність, наслідки ;

в) дію, бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок .

6. Умовою кримінальної відповідальності за бездіяльність є:

а) особа повинна була діяти певним чином;

б) особа могла діяти певним чином;

- в) особа повинна була і могла діяти певним чином;
- г) КК не встановлює кримінальної відповідальності за бездіяльність.

7. Суспільно небезпечні наслідки - це ...

- а) заподіяння кримінальним правопорушенням шкоди суспільним відносинам, які не охороняються законом про кримінальну відповідальність;
- б) шкода, яку бажає заподіяти злочинець суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність;
- в) шкода, яка була спричинена суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, в результаті вчинення кримінального правопорушення.

8. Суспільно-небезпечні наслідки і причинний зв'язок є обов'язковими ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення для ...

- а) усічених складів;
- б) формальних складів;
- в) матеріальних складів;
- г) простих складів.

9. У ч. 1 ст. 186 КК «Відкрите викрадення чужого майна» спосіб вчинення кримінального правопорушення належить до:

- а) обов'язкових ознак;
- б) факультативних ознак;
- в) кваліфікуючих ознак.

10. Знайдіть в КК України по 2-3 статті, в яких обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення є:

- а) спосіб вчинення кримінального правопорушення;
- б) знаряддя вчинення кримінального правопорушення;
- в) час вчинення кримінального правопорушення;
- г) місце вчинення кримінального правопорушення;
- д) обстановка вчинення кримінального правопорушення.

11. Зверніться до Особливої частини КК України та знайдіть по 2 -3 приклади, які ілюструють кримінальні правопорушення, що можуть бути вчинені:

- а) лише шляхом дії;
- б) лише шляхом бездіяльності;
- в) як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf
4. Корабель М. Г. Об'єктивна сторона кримінального та адміністративного правопорушень в контексті недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК та ст. 175-15 КУПАП) Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 44-50.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.05>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53
DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>

Тема № 9. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Ключові слова: суб'єкт кримінального правопорушення; фізична особа; вік особи; осудність; неосудність; обмежена осудність; спеціальній суб'єкт кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки суб'єкту кримінального правопорушення.
2. Фізична особа як ознака суб'єкту кримінального правопорушення.
3. Поняття осудності, її медичний та юридичний критерії.
4. Неосудність, її критерії.
5. Обмежена осудність у кримінальному праві.
6. Вік як ознака суб'єкту кримінального правопорушення. Правила встановлення віку кримінальної відповідальності.
7. Відповідальність за кримінального правопорушення, вчинені у стані сп'яніння.

8. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення.
9. Значення суб'єкту кримінального правопорушення.

Практичні завдання:

1. 4 березня 2022 р. повнолітній Артем за попередньою змовою з Тарасом, 4 березня 2008 року народження, та Сергієм, 5 січня 2010 року народження, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, проник на територію кооперативу, де з дачного будинку таємно викрав майно Івана вартістю 9500 грн., та з подвір'я дачної ділянки майно Григорія, вартістю 7300 грн.

Відповідальність Артема, Тараса, та Сергія.

2. Леонід, підозрюючи у подружній зраді свою дружину, з ревнощів отруїв її ціаністим калієм. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що Леонід на момент убивства перебував в осудному стані, однак до моменту розгляду справи в суді захворів на психічну хворобу — шизофренію, внаслідок чого він не може усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Чи підлягає Леонід кримінальній відповідальності за умисне вбивство? Як повинно вирішуватися питання про кримінальну відповідальність в цьому випадку?

3. Назар перебуваючи в кафе у стані сильного алкогольного сп'яніння, чіплявся до відвідувачів, з одним з яких влаштував бійку, внаслідок чого було знищене і пошкоджене майно власника кафе.

Чи виключає стан алкогольного сп'яніння відповідальність особи?

Як в теорії кримінального права обґрунтовується відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння?

В чому різниця між фізіологічним та патологічним сп'янінням?

3. Прибиральниця Фонду державного майна України отримала від громадянина Сомова 5000 доларів США за вирішення питання щодо

виділення землі в його користь, проте земельну ділянку віддали громадянину Петренко. Гроші прибиральниця віддавати відмовилась.

Чи підлягає прибиральниця кримінальній відповідальності?

4. Неповнолітній Леонід був притягнутий до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену 5 вересня 2024 р. Оскільки в справі були відсутні дані про вік, його було встановлено експертним шляхом. Судово-медична експертиза дала висновок, що вік Леоніда на момент вчинення кримінального правопорушення може бути визначений у межах 14-15 років.

Чи підлягає Леонід кримінальній відповідальності?

Як визначається день народження особи, коли її вік встановлює судово-медична експертиза?

5. В Особливій частині КК знайдіть статті, які передбачають відповідальність різних суб'єктів кримінального правопорушення:

- а) загальний суб'єкт;
- б) суб'єкт зі зниженим віком, з якого може наставати кримінальна відповідальність;
- в) суб'єкт з підвищеним віком кримінальної відповідальності;
- г) суб'єкт – службова особа;
- д) суб'єкт – військовослужбовець.

Тестові завдання:

1. Загальним віком кримінальної відповідальності є:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- в) 14 років;
- г) 21 рік.

2. Що з перерахованого не є обов'язковою ознакою суб'єкта кримінального правопорушення:

- а) осудність;
- б) вік кримінальної відповідальності;
- в) фізична особа;
- г) неосудність.

3. Юридичним критерієм неосудності є:

- а) особа не може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій ;
- б) особа не може керувати своїми діями;
- в) особа не може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій або керувати ними;
- г) особа може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій або керувати ними.

4. Суб'єкт , який підлягає кримінальної відповідальності, вважається таким, що досяг відповідного віку ...

- а) в день народження;
- б) починаючи з наступної доби після дня народження;
- в) на розсуд суду;
- г) за бажанням самого суб'єкта.

5. Особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності

- а) призначаються примусові заходи медичного характеру;
- б) вона підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах;
- в) особа звільняється від кримінальної відповідальності.

7 . Зниженим віком кримінальної відповідальності є:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- в) 14 років;
- г) 21 рік.

7. .... - це фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності і вчинила кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути тільки певна особа .

- а) суб'єкт кримінального правопорушення;
- б) об'єкт кримінального правопорушення;
- в) спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення;
- г) осудна особа .

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. – Х. : Право, 2019. 50 с.
http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf
4. Корабель М. Г. Об'єктивна сторона кримінального та адміністративного правопорушень в контексті недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК та ст. 175-15 КУПАП) Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 44-50.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.05>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – 3-тє вид. – Київ : Дакор, 2022. 266 с.
7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>

Тема № 10. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Ключові слова: суб'єктивна сторона кримінального правопорушення; вина; умисел; необережність, кримінально протиправна недбалість, кримінально протиправна самовпевненість; змішана форма вини; фактична помилка; юридична помилка; казус.

Питання для обговорення:

1. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, її обов'язкові та факультативні ознаки.
2. Вина, її форми та види.
3. Прямий умисел, його критерії. Види прямого умислу.
4. Непрямий умисел, його критерії.

5. Кримінально протиправна самовпевненість. Відмежування кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу.
6. Кримінально протиправна недбалість.
7. Казус (випадок) у кримінальному праві.
8. Змішана форма вини.
9. Мотив та мета кримінального правопорушення.
10. Помилка та її види.

Практичні завдання:

1. Між Артемом та Хомою склалися неприязні стосунки з приводу використання спірної ділянки землі. Одного разу пізно ввечері Артем, п'яний, пробрався на веранду будинку, де знаходився Хома і наніс йому кілька ножових поранень у груди й живіт. Вважаючи, що Хома помер, Артем з метою приховання вчиненого, облив бензином будинок і підпалив його. Під час пожежі загинули Хома (смерть якого настала від впливу високої температури) і його сестра з десятирічною дочкою. На слідстві Артем заявив, що він нічого не знав про осіб, які перебували в будинку, крім Хоми.

Визначте форму вини Артема стосовно вчинених діянь.

2. Борис познайомився з Іриною і попросив дозволу проводити її додому. По дорозі вони розпили пляшку вина, після чого Борис зажадав вступити з Іриною у статевий зв'язок, на що вона відповіла відмовою. Почувши це, Борис вдарив Ірину по обличчю, вона впала, вдарилась потилицею об бордюр і через кілька годин від отриманої травми померла.

Охарактеризуйте психічне відношення винного до діяння і наслідків, що настали.

3. Данило, займаючись у спортивній секції, самовільно взяв катер з метою покататися на озері. Управляючи ним, він вчинив наїзд на човен, в якому знаходились Кирил та Федір, яких від сильного удару викинуло із

човна на гвинт катера, внаслідок чого Кирилу були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження, а Федір помер. Данило категорично заперечував умисел на заподіяння тілесних ушкоджень та смерті і свої дії пояснював бажанням продемонструвати перед дівчатами швидку їзду на катері, розраховуючи на те, що зуміє повернути катер від човна, не зачепивши їх.

Дайте оцінку формі вини в діях Данила. Чи підлягає він кримінальній відповідальності?

4. Борис, керуючи автобусом, порушив правила дорожнього руху, виїхав на зустрічну смугу, де зіткнувся з автомобілем «Опель» під керуванням Кирила, внаслідок чого останній отримав тяжкі тілесні ушкодження.

Проаналізуйте психічне ставлення Бориса до вчиненого.

5. Леонід вирішив вбити Ольгу через ревності. З цією метою він підійшов до будинку Ольги і побачив у вікні силует людини. Вважаючи, що то була Ольга, Леонід зробив постріл, яким було вбито нареченого Ольги.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого Леонідом кримінального правопорушення.

6. Данило з помсти вирішив убити Семена, який декілька років тому, будучи працівником поліції, затримав його при вчиненні розбою. Через деякий час після відбуття покарання Данило в нічний час напав на чоловіка, що виходив з під'їзду, якого прийняв за Семена, і наніс йому в спину кілька ударів ножом. Як з'ясувалося пізніше, помилково він убив громадянина Фокіна.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого Данилом кримінального правопорушення.

Варіант 2: за час перебування Данила у виправній колонії Семен за станом здоров'я звільнився з органів внутрішніх справ.

Варіант 3: Данил хотів вбити Семена з помсти за те, що останній мав інтимні стосунки з дружиною Данила.

7. Тарас з метою вчинення вбивства вистрілив у Степана, який лежав у ліжку. Судово-медичною експертизою було встановлено, що Степан помер від серцевого нападу за 2 години до пострілу.

Дайте характеристику суб'єктивної сторони кримінального праворушення.

8. Петро вирішив вбити Івана, щоб не віддавати йому борг. З цією метою він поштою відправив Івану вибуховий пристрій, який до нього не дійшов, а вибухнув у поштовому відділенні. Внаслідок вибуху одна робітниця загинула, інша отримала тяжкі тілесні ушкодження.

Проаналізуйте психічне ставлення Петра до вчиненого.

9. Збираючи гриби на світанку Назар кинув у річку недопалок цигарки. Поверхня води спалахнула, полум'я розповсюдилося на декілька кілометрів чим було спричинено значні збитки. Сам Назар отримав опіки. Річка горіла протягом кількох годин, оскільки в неї потрапило пальне внаслідок пошкодження трубопроводу при проведенні будівельних робіт. Про пошкодження трубопроводу та витік пального населення сповіщено не було.

Чи міститься в діях Назара суб'єктивна сторона кримінального правопорушення?

Тестові завдання:

1. Факультативними ознаками суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є:

- а) вина;
- б) мотив та мета;
- в) вина та мотив;
- г) емоційний стан.

2. Якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання, то вона діяла з:

- а) прямим умислом;
- б) непрямим умислом;
- в) злочинною недбалістю;
- г) злочинною самовпевненістю.

3. Обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є:

- а) вина;
- б) мотив та ціль;
- в) вина та мотив;
- г) емоційний стан.

4. .... – це таке психічне ставлення до діяння і його наслідків, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;
- в) кримінально протиправна недбалість;
- г) кримінально протиправна самовпевненість.

5. Якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення, то вона діяла з:

- а) прямим умислом;
- б) необережністю;
- в) кримінально протиправна самовпевненістю;
- г) кримінально протиправна недбалістю.

6. Якщо особа повинна була і могла передбачити наслідки свого діяння, то вона діяла з:

- а) непрямим умислом;
- б) кримінально протиправна самовпевненістю;
- в) помилкою;

г) кримінально протиправна недбалістю.

7. Змішана форма вини має місце, якщо:

а) особа умисно відноситься до наслідків і необережно до самого діяння;

б) особа не передбачає настання суспільно небезпечних наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити;

в) особа легковажно розраховує на відвернення суспільно-небезпечних наслідків;

г) особа умисно відноситься до суспільно небезпечного діяння і необережно до його наслідків.

8. Казус:

а) виключає кримінальну відповідальність;

б) пом'якшує покарання;

в) не впливає на притягнення особи до кримінальної відповідальності;

г) є обставиною, що обтяжує покарання.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2

2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

3. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf
4. Корабель М. Г. Об'єктивна сторона кримінального та адміністративного правопорушень в контексті недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК та ст. 175-15 КУПАП) Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 44-50. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.05>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
6. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>

Тема № 11. Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: закінчене кримінальне правопорушення; незакінчене кримінальне правопорушення; готування до кримінального правопорушення; замах на кримінальне правопорушення; закінчений замах; незакінчений

замах; добровільна відмова при незакінченому кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види стадій вчинення кримінальне правопорушення.
2. Закінчене кримінальне правопорушення. Встановлення моменту закінчення кримінального правопорушення залежно від конструкції його складу.
3. Готування до кримінальне правопорушення, його ознаки, види та форми.
4. Замах на кримінальне правопорушення та його види. Непридатний замах.
5. Підстави та межі кримінальної відповідальності за незакінчене кримінальне правопорушення.
6. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.
7. Дійове каяття.

Практичні завдання:

1. Під час розмови Кирил заявив своїм товаришам, що тепер знає, як можна «заробити» гроші. На його думку, захист практично будь-якого банківського рахунку можна подолати за допомогою сучасного комп'ютера.

Чи підлягає Кирил кримінальній відповідальності?

2. З метою вбивства Артема, Микола підпалив вночі будинок, де той мешкав. У цей час в будинку Артема не було, про що Микола не знав.

Визначіть стадію вчинення кримінального правопорушення?

3. Роман і Карина вирішили отруїти Миколу, щоб заволодіти його грошима. Вони придбали отруту для гризунів і Карина дала її Миколі під

виглядом ліків від шлункових захворювань. Приймавши порошок той почав блювати. Ніяких інших наслідків не настало, оскільки, як було встановлено судово-медичною експертизою, порошок виявився непридатним для отруєння людини.

Чи підлягають Роман та Карина кримінальній відповідальності?

4. Вирішивши напасти на інкасатора, Кирил придбав пістолет ПМ. Згодом він відмовився від злочинного наміру, але пістолет продовжував зберігати.

Чи підлягає Кирил кримінальній відповідальності?

5. Кирил вирішив обікрасти касу одного з підприємств. Для цього він виготовив та придбав необхідне знаряддя. Вночі він відключив сигналізацію, зробив пролом у стіні, відкрив двері, де знаходився сейф, але не зумів його відкрити і зник з місця події.

Визначіть стадію вчинення кримінального правопорушення?

6. З метою заволодіння мобільним телефоном Семен вчинив напад на потерпілого Кирила, завдавши йому удару по голові уламком металеві труби. Однак телефоном зловмисник не заволодів, оскільки його затримав перехожий.

Чи є вчинене Семеном діяння закінченим кримінальним правопорушенням?

7. Артем з метою вбивства вистрелив у Романа, але лише поранив його. На звук пострілу прибігли дружина та син потерпілого, які відібрали у Артема зброю. Роман злякався вчиненого та з власної волі викликав швидку допомогу. Завдяки вчасно наданій медичній допомозі Роман залишився живий.

Варіант 2: після пострілу Артем з власної волі відмовився від наступних пострілів, усвідомлюючи, що Р. залишився живим.

Визначте стадії вчинення кримінального правопорушення.

8. Микола, працюючи слюсарем-сантехніком, довідався, що Сергій, який проживає в їхньому будинку, виїхав з родиною відпочивати. Ввечері,

зламавши двері квартири Сергія, Микола проникнув до неї, зібрав у сумку знайдені там цінності. На виході з під'їзду був затриманий працівниками поліції, яких викликали сусіди Сомові.

За що підлягає кримінальній відповідальності Микола?

Варіант 2: Микола був затриманий через 7 днів під час спроби збути викрадений плеєр в ломбард?

9. Кирил з метою вчинення крадіжки з магазину зателефонував туди сторожу Миколі і повідомив, що дружина останнього потрапила до лікарні у тяжкому стані. Коли Микола побіг до лікарні, залишивши магазин без охорони, туди прийшов Кирил, але вчинити крадіжку не зміг, оскільки біля магазину зупинився автомобіль поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Кирила.

10. Лариса та Микола, маючи намір добути зброю для подальшого вчинення розбоїв, напали на працівника охоронної фірми, вдарили його цеглиною по голові і витягнули з кобури пістолет. Через два дні вони були затримані, коли вночі, озброєні викраденим пістолетом, піджидали самотніх перехожих для вчинення розбою.

Охарактеризуйте вчинені Ларисою та Миколою діяння з позицій стадій вчинення кримінального правопорушення.

Тестові завдання:

1. .... – це вчинення особою з прямим умислом діяння, безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

- а) готування до кримінального правопорушення;
- б) закінчений замах на кримінальне правопорушення;
- в) замах на кримінальне правопорушення;
- г) закінчене кримінальне правопорушення.

2. Кримінальне правопорушення з матеріальним складом є закінченим з моменту:

- а) досягнення винним тієї стадії посягання, до якої склад усічений;
- б) завдання об'єкту шкоди, на досягнення якого винний направляє умисел;
- в) вчинення особою всіх дій, що входять до його об'єктивної сторони;
- г) виявлення умислу на вчинення кримінального правопорушення.

3. Діяння, яке містить всі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК, визнається:

- а) готування до кримінального правопорушення;
- б) замах на кримінальне правопорушення;
- в) закінчене кримінальне правопорушення;
- г) незакінчене кримінальне правопорушення.

4. Готування до кримінального правопорушення характерне для:

- а) прямого умислу;
- б) кримінально протиправної самовпевненості;
- в) кримінально протиправної недбалості.

5. Добровільна відмова можлива на стадії:

- а) готування до кримінального правопорушення;
- б) незакінченого замаху на кримінальне правопорушення;
- в) закінченого кримінального правопорушення;
- г) закінченого замаху на кримінальне правопорушення.

6. Готування до кримінального правопорушення – це:

- а) змова на вчинення кримінального правопорушення;
- б) підшукування співучасників для вчинення кримінального правопорушення;
- в) будь-яке умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення;
- г) реалізація об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

7. Замах на кримінальне правопорушення можливий лише коли особа діє:

- а) з мотивом;
- б) необережно;
- в) у співучасті;
- г) з прямим умислом.

8. Вчинення особою всіх дій, які вона вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було закінчено з причин, що не залежали від її волі – це:

- а) готування до кримінального правопорушення;
- б) закінчене кримінальне правопорушення;
- в) закінчений замах;
- г) незакінчений замах.

9. Вкажіть на ознаку замаху:

- а) кримінальне правопорушення не доведено до кінця;
- б) об'єктивна сторона ще не виконувалась;
- в) кримінальне правопорушення доведено до кінця.

10. Особа, яка добровільно відмовилася від кримінального правопорушення:

- а) не підлягає кримінальній відповідальності взагалі;
- б) підлягає кримінальній відповідальності за готування або замах;
- в) підлягає кримінальній відповідальності лише в тому випадку, якщо фактично вчинене нею діяння містить склад іншого кримінального правопорушення.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М.

Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2

2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

3. Большаков Д. О. Відмежування готування до вчинення злочину від виявлення наміру. Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 15 груд. 2020 р.). Луцьк, 2020. С. 102-104.
<https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1619/1/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>

4. Большаков Д. О. Основні види замаху. Право, суспільство, держава : актуальні проблеми сучасності : матеріали Всеукраїнської заочної наук.-практ. конф. студентів старших курсів правничих вишів та факультетів (м. Харків, 21 груд. 2020 р.). Харків : Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2020. С. 14-17.
<https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1619/1/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>

5. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с.
http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf

6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

7. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.

8. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.

9. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

10. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39 2024. с. 48-53 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>

Тема № 12. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Ключові слова: співучасть у кримінальному правопорушенні; виконавець; організатор; підбурювач; пособник; група осіб; попередня змова; організована група; злочинна організація; причетність до кримінальному правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки співучасті.
2. Види співучасників.
3. Форми співучасті.
4. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
5. Спеціальні питання відповідальності співучасників.

6. Причетність до кримінальному правопорушення та її види.

Практичні завдання:

1. Пізно ввечері Михайло, перебуваючи в нетверезому стані, повертався з дружиною додому. На погано освітленій вулиці вони побачили двох жінок, які йшли назустріч. Михайло сказав, що пограбує їх, і запропонував дружині допомогти йому в цьому: коли він почне вимагати гроші, вона повинна першою показати приклад беззаперечного підкорення його вимогам і під виглядом третьої потерпілої віддати йому свій годинник. Дружина погодилася і, сказавши, що в неї немає грошей, зняла з руки годинник й віддала його, а потім гроші й годинники передали йому потерпілі.

Чи є в діях чоловіка й дружини Михайла ознаки співучасті?

2. Тарас обмовився Єгору та Григорію, що у його дядька Олега (людини похилого віку) є багато золотих речей, і що він був би не проти ними заволодіти. Після цього Єгор та Григорій вирішили обікрасти Олега. Вважаючи, що Олега немає вдома, Григорій проник в його дім, а Єгор залишився стояти на вулиці, щоб хтось не увійшов до будинку. Григорій, зайшовши до кімнати, побачив сплячого Олега, схопив праску, яка стояла на столі та декілька разів вдарив його по голові, від чого Олег помер. Потім Григорій зібрав цінні речі та зник разом з Єгором.

Відповідальність Тараса, Григорія та Єгора.

3. Михайло, Олег та Федір домовилися вчинити крадіжку з магазину. Михайло і Олег зламали замок і проникли до магазину, а Федір залишився стояти на сторожі в 30 метрах від магазину. Але через деякий час він пішов не бажаючи приймати участь у крадіжці. Викрадене Михайло та Олег розділили між собою.

Вирішіть питання про відповідальність Михайла, Олега та Федора.

4. Артем через особисту неприязнь вбив власну тещу ударом пательнею по голові. Розчленувавши тіло загиблої, Артем відвіз його на дачу до тестя Романа, з проханням сховати його у вигрібній ямі. Тесть погодився на це.

Охарактеризуйте відповідальність Романа і Артема.

Варіант. Роман домовився з Артемом про вбивство тещі заздалегідь, отримавши згоду на переховування тіла загиблої.

Охарактеризуйте відповідальність Романа і Артема.

5. Петро втягнув малолітніх Федора і Кирила (12 та 13 років відповідно) у розпивання спиртних напоїв, а коли ті вже були в нетверезому стані, запропонував їм вчинити злочин. Перебуваючи під його психічним впливом, ці малолітні на автобусній зупинці зірвали з голови В. хутрянку шапку і передали її Петру, який дав їм вказівку заволодіти нею.

Відповідальність Петра, Федора та Кирила.

6. Під час дискотеки Сергій посварився з незнайомим йому Дмитром. Між ними почалася бійка. Микола, товариш Сергія, знаходився поруч і не втручався в конфлікт. Побачивши, що Сергій ніяк не може перемогти Дмитра, він вийняв з кишені ніж і наніс декілька ударів, заподіявши тяжкі тілесні ушкодження.

Відповідальність Сергія та Миколи.

7. Ірина, довідавшись від свого брата Артема про те, що ним було вчинено необережне вбивство, взяла участь у прихованні слідів цього злочину: разом із братом відвезла тіло вбитого в ліс і допомогла зарити труп у сніг, а обріз малокаліберної гвинтівки, з якої було вчинено вбивство, сховала у дворі.

Чи можна визнати Ірину співучасницею кримінального правопорушення, вчиненого її братом?

Чи є підстави для притягнення Ірини до кримінальної відповідальності?

8. Дарина за попередньою змовою з Віктором, застосувала до неповнолітньої Галини фізичне насильство з метою її звалтування Віктором.

Відповідальність Дарини та Віктора.

9. Правоохоронними органами виявлена стійка озброєна група, що займалася нападами на громадян і організації. Керівництво групою здійснював Мазур, раніше судимий за умисне вбивство. Лавр надавав групі потрібну інформацію. Панов і Шпак керували групами «спортсменів», які здійснювали збройні напади. Агафонов через свою фірму реалізовував майно, добуте кримінально протиправним шляхом, він же завідував «касою злочинного угруповання».

При здійсненні дев'ятого нападу на одну з фірм діяльність групи була припинена. При затримці в них було конфісковано кілька одиниць автоматичної зброї, фіктивні документи працівників правоохоронних органів.

Про яку форму співучасті йде мова ?

Тестові завдання:

1. Що таке співучасть у кримінальному правопорушенні?

а) умисна спільна участь 2-х або більше осіб у вчиненні умисного кримінального правопорушення;

б) умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного кримінального правопорушення;

в) умисна спільна участь 2-х або більше осіб у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим ....., якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

а) організованою групою;

- б) злочинною організацією;
- в) групою осіб;
- г) групою осіб за попередньою змовою.

3. Не є співучастю у кримінальному правопорушенні:

- а) неповідомлення про кримінальне правопорушення;
- б) обіцяне заздалегідь переховування злочинця;
- в) організація вчинення кримінального правопорушення;
- г) схилення до вчинення кримінального правопорушення.

4. Співучасть можлива лише в:

- а) умисному кримінального правопорушення;
- б) необережному кримінального правопорушення;
- в) закінченому кримінального правопорушення;
- г) незакінченому кримінального правопорушення.

5. Виконавець – це особа, яка:

- а) створює умови для вчинення кримінального правопорушення;
- б) схиляє до вчинення кримінального правопорушення;
- в) керує вчиненням кримінального правопорушення;
- г) безпосередньо вчиняє кримінальне правопорушення.

6. Вчинення виконавцем кримінально протиправних дій, які не охоплювались умислом інших співучасників називають:

- а) співвиконання;
- б) ексцес виконавця;
- в) помилка виконавця;
- г) ексцес організатора.

7. Однією з форм співучасті є:

- а) неповідомлення про кримінальне правопорушення;
- б) керування підготовкою до вчинення кримінального правопорушення;
- в) змова на вчинення кримінального правопорушення;

г) вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб.

8. Чим характеризується суб'єктивна сторона співучасті?

- а) умисною та необережною формами вини;
- б) тільки умисною формою вини;
- в) тільки необережною формою вини.

9. Який вид складної форми співучасті визначений в КК України?

- а) злочинна організація;
- б) злочинне співтовариство;
- в) злочинна шайка.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Вознюк А.А. Інститут співучасті в кримінальному правопорушенні в проєкті нового Кримінального кодексу України. Проблеми впровадження нового Кримінального кодексу в правову систему України: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2021 р.) / редкол.: Ю.В. Баулін, Ю.А. Пономаренко, І.А. Вишневська. Харків: Право, 2021. С. 105–110. http://www.lsej.org.ua/3_2023/90.pdf

4. Антонюк Н.О. Загальні засади диференціації кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, вчиненні декількома особами. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 3. С. 9–16.
5. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
7. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
8. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
10. Корабель М. Г. Правові аспекти факультативної ознаки об'єктивної сторони складу кримінального та адміністративного правопорушення. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" *Право*"№39 2024. с. 48-53 DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.06>
11. Федорович Н.А. Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом у кримінальному праві: дис. ... д-ра філософії: 081. Львів, 2022. 286 с.

Тема №13. Множинність кримінальних правопорушень.

Повторність, сукупність, рецидив.

Ключові слова: множинність кримінальних правопорушень; одиничне кримінальне правопорушення; триваюче кримінальне правопорушення; продовжуване кримінальне правопорушення; повторність кримінальних

правопорушень; сукупність кримінальних правопорушень; рецидив кримінальних правопорушень.

Питання для обговорення:

1. Поняття, ознаки та види множинності кримінальних правопорушень.
2. Поняття одиничного кримінального правопорушення. Види одиничних кримінальних правопорушень.
3. Визначення повторності кримінальних правопорушень.
4. Поняття та види сукупності кримінальних правопорушень.
5. Поняття та види рецидиву кримінальних правопорушень.
6. Кримінально-правове значення множинності кримінальних правопорушень.

Практичні завдання:

1. Софія обвинувачувалась у тому, що в період часу з 25 квітня 2024 р. по 5 вересня 2024 р., використовуючи підроблений документ – трудову книжку, вона незаконно заволоділа грошима центру зайнятості населення у виді грошової допомоги по безробіттю в сумі 70400 грн.

Чи є в діях Софії ознаки множинності кримінальних правопорушень?

2. Борис у грудні 2024 р. таємно викрав зі стоянки велосипед вартістю 965 грн., що належав Семену У вересні 2024 р. Борис таємно проник у приміщення телятника приватного сільськогосподарського підприємства і викрав теля вартістю 9500 грн. Пізніше, у вересні 2024 р., таким же чином викрав з цього ж телятника теля вартістю 8400 грн. У жовтні 2024 р. за попередньою змовою з Марком таким же чином викрав з цього ж телятника трьох телят загальною вартістю 9300 грн.

Чи є в діях Бориса та Марка ознаки множинності кримінальних правопорушень?

3. Захар, в стані алкогольного сп'яніння, проїжджаючи по вулиці міста на автомашині, побачив подружжя Макарових, що йшли назустріч, з якими знаходився в неприязних відносинах. З метою вбивства він направив на подружжя автомашину, намагаючись на них наїхати. Чоловік встиг відскочити в бік, а його дружина була збита автомашиною. Вважаючи, що вона мертва, Захар розвернув автомобіль і став переслідувати її чоловіка, але той зумів втекти.

Визначте, чи має місце в даному прикладі сукупність кримінальних правопорушень?

4. Степан, скориставшись тим, що сторож магазину на деякий час пішов, проник до приміщення та викрав товар на значну суму. При виході з магазину Степан був помічений сторожем, який щойно повернувся. Степан наніс останньому палкою удар по голові, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, та втік з викраденим.

Чи становлять дії Степана множинність кримінальних правопорушень?

5. Семен для власного вживання зібрав кілька десятків верхівок рослин коноплі (тобто придбав наркотичний засіб), перевіз її додому, подрібнив та висушив і вживав шляхом паління. У грудні він приніс 25 г. висушеної коноплі до квартири свого знайомого Захара та передав йому цей наркотичний засіб, отримавши за це від нього 1500 грн.

З'ясуйте, чи мала місце в даному випадку повторність кримінальних правопорушень чи їх сукупність? Проаналізуйте ознаки виду множинності кримінальних правопорушень, який має місце в даному випадку. Чим відрізняються між собою сукупність та повторність кримінальних правопорушень?

6. Слідчий поліції Заєць запропонував підозрюваному у вчиненні крадіжки Рогову сплатити йому 30000 грн. за закриття кримінального провадження. Після того, як Рогов сплатив гроші, і Заєць виніс постанову про відмову у відкритті кримінального провадження, його викликав до себе

начальник відділу, і повідомив, що йому надійшли відомості про отримання ним неправомірної вигоди. Заєць домовився з керівником, що сплатить йому 2 тис. доларів, а той «закриє очі» на вчинене. Цю домовленість було виконано.

Визначте, який вид множинності кримінальних правопорушень вбачається у діях Зайця, проаналізуйте її ознаки. Які її правові наслідки?

7. Знайдіть в Особливій частині КК України приклади простого одиничного кримінального правопорушення, продовжуваного кримінального правопорушення, триваючого одиничного кримінального правопорушення.

8. Шпак протягом двох днів вчинив у торгівельно-розважальному центрі 14 кишенькових крадіжок на загальну суму 25000 грн. При затриманні Шпак пояснив, що наступні два дні планував «працювати» в іншому торгівельному центрі, щоб назбирати достатньо грошей на відпочинок за кордоном, а саме 44000 грн.

Чи становлять дії Шпака множинність кримінальних правопорушень?

9. Кирил, працюючи водієм таксі, згвалтував в машині громадянку Лаптеву. Потерпіла наступного дня заявила про те, що трапилося в поліцію, а через кілька тижнів зрозуміла, що Кирил заразив її венеричною хворобою, про що повідомила слідчого. Кирил про своє захворювання знав.

Чи утворюють дії Кирила множинність кримінальних правопорушень?

Тестові завдання:

1. Множинність кримінальних правопорушень – це:

а) вчинення особою двох або більше одиничних кримінальних правопорушень;

б) вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, за які вона не була засуджена;

в) вчинення двома особами двох або більше кримінальних правопорушень за умови засудження за попереднє кримінальне правопорушення.

2. Вчинення особою вбивства шляхом підпалу будинку є:

- а) ідеальною сукупністю;
- б) рецидивом;
- в) одиничним кримінальним правопорушенням;
- г) реальною сукупністю;
- д) повторністю кримінальних правопорушень.

3. Вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено визнається:

- а) множинністю кримінальних правопорушень;
- б) сукупністю кримінальних правопорушень;
- в) повторністю кримінальних правопорушень;
- г) рецидивом кримінальних правопорушень.

4. Рецидивом називають:

а) вчинення нового кримінального правопорушення особою, яка має судимість;

б) вчинення умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне або необережне кримінальне правопорушення.

в) вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.

г) вчинення адміністративного проступку особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.

5. Який рецидив має місце, якщо особа тричі вчинила необережне кримінальне правопорушення, що потягнуло загибель людей?

- а) спеціальний;
- б) пенітенціарний;
- в) рецидив кримінальних правопорушень відсутній;

г) простий.

6. Види множинності кримінальних правопорушень:

а) повторність, сукупність, рецидив;

б) продовжувані злочини, тривалі, складні;

в) рецидив, загальний рецидив, спеціальний рецидив.

г) готування, замах, закінчене кримінальне правопорушення.

7. Одиначне кримінальне правопорушення, яке розпочавшись дією або бездіяльністю особи, далі вчиняється безперервно протягом тривалого часу називається:

а) продовжуваним;

б) ускладненим;

в) триваючим;

г) складним.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Марін О. Множинність кримінальних правопорушень : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 92 с.
4. Антонюк Н.О. Загальні засади диференціації кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, вчиненні декількома

особами. Право і суспільство. 2020. № 2. Ч. 3. С. 9–16.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7526/1/marin_28-05-24_МАКЕТ.pdf

5. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Верхов. Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#top>

6. Панов М.І. Кримінальне правопорушення і його види : лекція / М.І. Панов. Х. : Право, 2019. 50 с. http://nulau.edu.ua/materials/files/criminal_law_2/0003/01.pdf

7. Попій А. С. Призначення покарання за сукупністю злочинів у механізмі його диференціації і індивідуалізації. Розбудова правової держави в Україні: реалії і перспективи: матер. між нар. наук.-практ. конфер. (м. Одеса, 29 травня 2020 року). Одеса: Видавн. дім «Гельветика», 2020. С. 176–179. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec44f2ea-1740-4537-b7fa-de193dc50868/content>

8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. – Одеса : ОДУВС, 2021. – 452 с.

9. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.

10. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 336 с.

11. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

12. Федорович Н.А. Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом у кримінальному праві: дис. ... д-ра філософії: 081. Львів, 2022. 286 с.

Тема № 14. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Ключові слова: необхідна оборона; уявна оборона; затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення; крайня необхідність; фізичний примус; психічний примус; діяння, пов'язане з ризиком.

Питання для обговорення.

1. Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Необхідна оборона. Екссес оборони.
3. Уявна оборона.
4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
5. Крайня необхідність.
6. Фізичний або психічний примус.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.
9. Діяння, пов'язане з ризиком.
10. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Практичні завдання:

1. Від'їжджаючи у відпустку, Тимофій для захисту своєї квартири від злодіїв приладнав над дверима важку болванку, яка падала, на того, хто відчиняв двері. За його відсутності лопнула труба парового опалення, тому

сусіди прийняли рішення відчинити квартиру для ліквідації аварії. Коли один з сусідів, який працював слюсарем, у присутності поліції та інших сусідів відчинив двері, то отримав тяжке тілесне ушкодження, оскільки пристрій спрацював.

Варіант 2: пристрій спрацював, коли до квартири проникли злодії для вчинення крадіжки. При цьому одному з них було спричинено тяжкі тілесні ушкодження, від яких він помер у лікарні.

Чи присутні умови для визнання дій Тимофія необхідною обороною?

Чи підлягає Тимофій кримінальній відповідальності?

2. Кирило і Роман прийшли в будинок Бориса, щоб з'ясувати з ним відносини. Побачивши, що Борис розтоплює піч, Кирил сказав, що піч йому більше не знадобиться, а коли Богдан запитав його, у чому справа, Кирил вдарив його кулаком в обличчя. Потім Кирило і Роман притиснули Бориса з двох сторін до дверей і, приставивши до його живота ножі, запропонували одягтися й вийти на вулицю. Борис взяв свій піджак, надягнув його. Кирил та Роман у цей час приставили ножі до його спини. Борис, виявивши в кишені ніж, витяг його і, обернувшись, ударив Романа в груди, а Кирил, який намагався утекти – у спину. Від отриманого поранення Кирил помер.

До якого моменту зберігається стан необхідної оборони?

У чому відмінність між необхідною обороною і перевищенням її меж?

Дайте оцінку правомірності дій Бориса.

3. Пізно ввечері в квартиру Бориса, де знаходився господар з дружиною і двома малолітніми дітьми, постукав Артем, вимагаючи відкрити двері і погрожуючи в іншому випадку виламати її. У цей день Борис отримав велику суму грошей спадку і тому вважав, що в його квартиру ломиться грабіжник. Вирішивши захищатися, Борис взяв молоток, відчинивши двері, вдарив Артема по голові, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження. Слідством було встановлено, що Артем, перебуваючи в нетверезому стані, переплутав двері будинку і думав, що стукає в свою квартиру.

Чи діяв Борис в стані необхідної оборони? Які умови правомірності необхідної оборони? Чи підлягає Борис кримінальній відповідальності?

4. Данило перебуваючи у нетверезому стані, близько другої години ночі помилково заліз через вікно до будинку Семена, вважаючи, що це будинок його знайомої. Семен прийняв Данила за злодія і почав бити його металевою підставкою для квітів. Від одержаних травм Данило помер.

Чи підлягає Семен відповідальності? Пояснить відповідь?

5. На платній стоянці автомашин до Романа підійшли двоє невідомих, один із яких приставив до його голови пістолет і сказав: «Візьми ключі, сідай за кермо тієї іномарки, інакше – вб'ємо». Під дулом пістолета Роман сів за кермо зазначеної машини і разом з невідомими проїхав близько 5 км. Погрожуючи зброєю, невідомі змусили Романа зупинити автомобіль, вийти з нього. Один з невідомих пересів на місце водія і сказав: «Не звертайся до поліції, машину вкрав ти – тобі і строк мотати».

Чи підлягає Роман кримінальній відповідальності?

6. Кирило їхав на автомобілі коли несподівано на дорогу вибіг малолітній Іван. Щоб відвернути наїзд, Кирило різко повернув вліво і виїхав на смугу зустрічного руху. В цей момент мотоцикл, який їхав назустріч, зіткнувся з машиною Кирила. Внаслідок зіткнення водій мотоциклу отримав легке тілесне ушкодження.

Чи підлягає Кирило кримінальній відповідальності?

Варіант 2: Внаслідок зіткнення водій мотоцикла та його пасажир загинули.

Тестові завдання:

1. У стані необхідної оборони можна захистити:
- а) тільки свої інтереси;
  - б) свої та інтереси третіх осіб;
  - в) свої інтереси, інтереси третіх осіб, а також суспільні та державні інтереси;

г) свої та державні інтереси.

2. В якому випадку закон дозволяє застосовувати зброю, інші засоби та предмети, незалежно від наслідків?

а) для відвернення протиправного насильницького вторгнення в житло та інші приміщення;

б) для відвернення протиправного проникнення в житло та інше приміщення;

в) для відвернення протиправного знищення або пошкодження майна в великих розмірах;

г) таких випадків не існує.

3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння:

а) є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності;

б) пом'якшують кримінальну відповідальність;

в) виключають кримінальну відповідальність;

г) ніяк не впливають на притягнення особи до кримінальної відповідальності.

4. Необхідна оборона можлива:

а) після закінчення протиправного посягання;

б) під час протиправного посягання;

в) закінчення чи тривалість посягання не має кримінально-правового значення.

5. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення може бути вчинене лише:

а) безпосередньо після вчинення кримінально протиправного посягання;

б) в момент або безпосередньо після вчинення кримінально протиправного посягання;

в) в момент вчинення кримінально протиправного посягання;

г) тривалий час після вчинення кримінально протиправного посягання.

6. При крайній необхідності заподіяна шкода може бути:

- а) рівнозначною або більш значною, ніж шкода відвернена;
- б) тільки рівнозначною відверненій шкоді;
- в) рівнозначною або менш значною, ніж шкода відвернена;
- г) тільки менш значною, ніж шкода відвернена.

7. .... — це умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

- а) перевищення меж необхідної оборони;
- б) крайня необхідність;
- в) перевищення меж крайньої необхідності;
- г) перевищення меж заподіяння шкоди особі, що вчинила кримінальне правопорушення, при його затриманні.

8. Виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження:

- а) є обставиною, що виключає кримінальну протиправність діяння;
- б) звільняє від кримінальної відповідальності;
- в) посилює кримінальну відповідальність;
- г) не впливає на притягнення особи до кримінальної відповідальності.

9. Що з перерахованого є обставиною, що виключає кримінальну протиправність діяння?

- а) непереборний фізичний примус;
- б) психічний примус;
- в) переборний фізичний примус;
- г) варіанти а, б і в.
- д) виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М.

Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
ISBN 978-966-610-097-2

2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

3. Княжева П. В. Необхідна оборона і крайня необхідність, як різновид обставин, що виключає протиправність діянь: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 262 "Правоохоронна діяльність" / наук. керівник О. В. Мельковський. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 86 с.
URI: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/3723>

4. Корабель М. Г. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України / М. Г. Корабель // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : Право. Харків, 2022. Вип. 36. С. 31–37. URI <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10971>

5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

Тема № 15. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Ключова слова: умовне звільнення; безумовне звільнення; дійове каяття; примирення з потерпілим; передача особи на поруки; строк давності, зміна обстановки.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Практичні завдання:

1. Борис звинувачувався у тому, що він, перебуваючи у машинному дворі на території майстерні ПСП таємно викрав майно підприємства на загальну суму 8850 грн., та, на підставі ст. 45 КК, звільнено від кримінальної відповідальності.

На даному прикладі розкрийте передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. Козуб звинувачувався у тому, що працюючи з травня 2023 р. на посаді начальника виробничого управління, в період з 1 січня по 1 травня 2024р. він вчинив безпідставну не виплату заробітної плати працівникам ВУЖКГ на

суму 98 900 грн., направляючи грошові надходження на інші витрати. Козуб звільнений від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК. Після початку кримінального провадження Козуб не вжив жодних заходів для ліквідації заборгованості із заробітної плати.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Розкрийте поняття дійового каяття.

3. Данило, звинувачувався в тому, що працюючи охоронцем, недбало ставився до охорони майна підприємства, що спричинило збитки на 35000 грн. Данило вимагав звільнити його від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України, оскільки він вчинив злочин невеликої тяжкості, відшкодував завдані збитки і керівництво підприємства претензій до нього не має. Суд вимоги Данила не задовольнив, зазначивши, що юридична особа не може бути визнана потерпілим, а отже підстав для звільнення Данила від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК України немає.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Проаналізуйте підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

4. Віктор у сараї незаконно зберігав пістолет. Про це випадково дізнався Григорій. Нічого не сказавши Вікторові, Григорій взяв пістолет собі. Через 11 років Григорія було затримано за участь у розбійному нападі і пістолет було в нього вилучено. На слідстві Григорій заявив, що пістолет він 11 років тому вкрав у Віктора.

Чи може бути Віктор притягнутий до кримінальної відповідальності за незаконне зберігання зброї, а Григорій за її викрадення?

5. Борис шахрайськими діями, телефонував пенсіонерам та пропонував застравувати банківську карту від шахраїв, заволодів грошима громадянки Сомової в розмірі 25000 грн.

Був звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, а саме втратою суспільної небезпечності, оскільки зламав стегно та отримав інвалідність третьої групи.

Чи правильне рішення прийняв суд?

б. Семен та Роман вчинили крадіжку велосипеда біля магазину. З метою звільнення від кримінальної відповідальності вони відшкодували збитки та примирилися з потерпілою.

Чи можуть Семен та Роман бути звільнені від кримінальної відповідальності?

Тестові завдання:

1. Звільнення від кримінальної відповідальності може бути здійснено:
  - а) судом;
  - б) слідчим за погодженням з прокурором;
  - в) спеціально уповноваженою особою.
2. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, звільняється від кримінальної відповідальності:
  - а) у випадках, передбачених КПК України;
  - б) у випадках, передбачених КК України;
  - в) у випадках, передбачених Законом «Про поліцію».
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям є:
  - а) умовним;
  - б) імперативним;
  - в) факультативним та умовним;
  - г) імперативним та безумовним.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим можливе, зокрема:
  - а) у разі усунення заподіяної шкоди;
  - б) у разі публічного усного вибачення;
  - в) у разі вибачення в засобах масової інформації;
  - г) у разі сприяння розкриттю кримінального правопорушення.

5. Особа звільняється від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям якщо вона:

- а) вчинила проступок або нетяжкий злочин;
- б) вперше вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості;
- в) вчинила кримінальне правопорушення вперше;
- г) вперше вчинила проступок або необережний нетяжкий злочин

6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (за наявності необхідних умов) можливе:

- а) за клопотанням батьків;
- б) за клопотанням підприємства;
- в) без будь-якого клопотання.
- г) за клопотанням прокурора.

7. Якщо особа ухилилася від слідства або суду, перебіг давності:

- а) зупиняється;
- б) подвоюється;
- в) залишається без змін;
- г) переривається.

8. Передумовою звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим є:

- а) вчинення злочину нетяжкого або тяжкого;
- б) вперше вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості;
- в) вчинення злочину вперше;
- г) вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова;

МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428с. ISBN 978-966-610-097-2

2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Корабель М. Г., Павленко Т. А. Звільнення від кримінальної відповідальності в контексті колабораційної діяльності. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Право"№39. 2024/4/6. с. 37-43.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.04>
4. Корабель М. Г. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності. Правонаступництво Кримінального кодексу України / М. Г. Корабель // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю від дня народж. чл.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадрової акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процевського О. І., Харків, Ломжа, 29 берез. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Міжнар. Акад. Приклад. Наук в Ломжі [та ін.] ; за наук. ред.: А. Енглєр-Якуб'як, О. Коваленко, П. Якуб'як. – Харків, 2024. С. 477–479. URI <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/15078>
5. Батан Ю. Д., Гуменюк А. С. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності: перспективи вдосконалення. Журнал східноєвропейського права. 2020. № 73. С. 23-31
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. – Одеса : ОДУВС, 2021. – 452 с.

7. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
8. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
10. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Верховного Суду України від 23.12.2005 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>

Змістовний Модуль 3.

Тема № 16. Поняття та ознаки покарання. Цілі покарання.

Ключові слова: покарання; кара; виправлення; загальна превенція; спеціальна превенція.

Питання для обговорення:

1. Поняття покарання в кримінальному праві України.
2. Ознаки покарання.
3. Мета покарання.

Тестові завдання:

1. В якій відповіді містяться ознака покарання?
  - а) покарання є заходом примусу;

б) покарання є заходом примусу, що застосовується від імені Верховної Ради України;

в) покарання є заходом примусу що застосовується від імені держави за вироком суду;

г) покарання є заходом примусу що застосовується правоохоронними органами;

г) покарання є заходом примусу що застосовується від імені суду і держави;

д) у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

2. Вкажіть слово (або словосполучення), що пропущене у законодавчому формулюванні: «Покарання не має на меті ... або принизити людську гідність».

а) заподіяти тілесних ушкоджень;

б) завдати фізичних чи моральних страждань;

в) завдати фізичних страждань чи тортур;

г) завдати болю чи моральних страждань;

г) завдати фізичних страждань;

д) у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

3. Цілями покарання є:

а) загальна превенція;

б) завдання фізичних чи моральних страждань;

в) відплата за вчинене кримінальне правопорушення;

г) відновлення соціальної справедливості;

г) кара, виправлення засуджених, загальна і спеціальна превенція;

д) кара, виправлення і перевиховання засуджених;

е) у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

4. Мета ..... припускає усунення суспільної небезпечності особи, тобто такий вплив покарання, в результаті якого засуджений під час і після його відбування не вчинить нового кримінального правопорушення.

а) виправлення;

- б) кари;
- в) превенції;
- г) ресоціалізації.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Корабель М. Г. Особливості призначення покарань за порушення вимог пожежної безпеки / М. Г. Корабель // Правове регулювання суспільних відносин в умовах сталого розвитку : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 10 груд. 2021 р. / Київ. політех. ін-т ім. І. Сікорського ; упоряд: С. І. Бевз та ін. Київ : КПІ, 2021. С. 426–428.
URI <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7083>
4. М. Г. Корабель. Правовий аналіз інституту конфіскації майна в окремих країнах європейського союзу. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право». Випуск 28, 2018 р. с. 132–138. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1317460>
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

Тема № 17. Система та види покарань.

Методичні рекомендації:

Ключові слова: система покарань; вид покарання; основні покарання; додаткові покарання; змішані покарання.

Питання для обговорення:

1. Поняття системи покарань.
2. Ознаки системи покарань.
3. Класифікація покарань.
4. Штраф.
5. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
6. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
7. Громадські роботи.
8. Виправні роботи.
9. Службові обмеження для військовослужбовців.
10. Конфіскація майна. Види конфіскації.
11. Пробаційний нагляд;
12. Арешт.
13. Обмеження волі.

14. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.
15. Позбавлення волі на певний строк.
16. Довічне позбавлення волі.

Тестові завдання:

1. Згідно з чинним законодавством про кримінальну відповідальність покарання класифікуються на:

а) основні, додаткові покарання та покарання, що можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання;

б) основні, додаткові та факультативні покарання;

в) основні, факультативні, змішані покарання;

г) основні і додаткові покарання.

2. Вкажіть види основних покарань:

а) штраф;

б) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

в) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

г) громадські роботи;

г) виправні роботи;

д) службові обмеження для військовослужбовців;

е) пробаційний нагляд;

є) арешт;

ж) обмеження волі;

з) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;

и) позбавлення волі на певний строк;

і) довічне позбавлення волі.

3. Які покарання відповідно до чинного КК є додатковими:

а) арешт і штраф;

б) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна;

в) громадські і виправні роботи, пробаційний нагляд;

г) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

г) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

д) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та конфіскація майна.

4. За вчинення одного кримінального правопорушення особі може бути призначено:

а) одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, до якого може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань;

б) одне основне покарання та одне додаткове покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК;

в) два основних покарань, передбачених в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, до якого може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань;

г) одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК.

5. Штраф – це:

а) майнове стягнення;

б) вид грошового стягнення;

в) грошове стягнення;

г) сума грошей і майна, здобутого незаконним шляхом.

6. Розмір штрафу визначається судом в межах:

а) від 100 до 50000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) від 30 до 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- в) від 30 до 50000 мінімальних розмірів заробітної плати;
- г) від 30 до 50000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

7. Конфіскація майна – це:

- а) грошове стягнення у власність держави майна, яке є власністю засудженого;
- б) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого;
- в) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого та його близьких осіб;
- г) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього майна, яке є власністю засудженого;
- д) примусове безоплатне вилучення у власність держави частини майна, яке є власністю засудженого;
- е) примусове безоплатне вилучення у власність держави частини майна, яке є власністю засудженого та членів його сім'ї.

8. За вчинення яких злочинів встановлюється покарання у виді конфіскації майна:

- а) за тяжкі та особливо тяжкі злочини;
- б) за особливо тяжкі злочини;
- в) за особливо тяжкі злочини корисливої спрямованості;
- г) за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини;
- д) за корисливі злочини;

9. Покарання у виді арешту встановлюється на строк:

- а) від одного до шести місяців;
- б) від двох до шести місяців;
- в) від шести місяців до двох років;
- г) до шести місяців;
- д) від одного до чотирьох місяців;
- е) від одного до десяти місяців.

15. Покарання у виді пробаційного нагляду полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вирокom суду, із застосуванням:

- а) соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства;
- б) наглядових заходів за місцем роботи засудженого;
- в) наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства;
- г) соціально-виховних заходів в умовах ізоляції від суспільства.

16. Покарання у виді позбавлення волі встановлюється на строк:

- а) від одного до п'ятнадцяти років;
- б) до п'ятнадцяти років;
- в) від двох до п'ятнадцяти років;
- г) від шести місяців до п'ятнадцяти років;
- г) від одного до десяти років.

17. Покарання у виді довічного позбавлення волі не застосовується до осіб, що:

а) вчинили злочини у віці до 18 років і до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;

б) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;

в) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 70 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;

г) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;

г) вчинили злочини у віці до 18 років, непрацездатних осіб і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Басалюк Н. В. Система покарань у кримінальному праві та законодавстві України : дис...доктора філос./Басалюк, Наталія Василівна; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 233 с. URI <https://hdl.handle.net/11300/23664>
4. Корабель М. Г. Конфіскація майна як вид кримінального покарання : монографія / М. Г. Корабель, Ю. В. Шинкар'єв. – Харків : Право, 2018. – 176 с. URI <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6149>
5. Корабель М. Г. Призначення більш м'яких покарань, ніж передбачено законом, за порушення вимог пожежної та технічної безпеки. Право і суспільство. 2021. Вип. 5. С. 259–263. URI <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6850>
6. Трубников В. М., Шинкар'єв Ю. В. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування: монографія //Х.: Харків юридичний. 2007.

7. Лисоєд О.В. Обмеження волі: трансформація у пробаційний контроль та пробаційний нагляд. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 214–223. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.61>
8. Матюшенко О.І., Мостепанюк Л.О. Про деякі види покарання в контексті змін до Кримінального кодексу України. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесу-альні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : ма-теріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання). Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 20 квітня 2022 р., 2022. С. 31-33. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.59>
9. Дейнега М. Проблемні аспекти правового регулювання відбування покарання у виді довічного позбавлення свободи / М. Дейнега, О. Хайновський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право. 2016. Вип. 243. С. 213-221. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_prav_2016_243_28.

Тема № 18. Призначення покарання.

Ключові слова: принципи призначення покарання; загальні засади призначення покарання; спеціальна засада призначення покарання; сукупність кримінальних правопорушень; сукупність вироків; складання покарань; поглинення одного покарання іншим.

Питання для обговорення:

1. Принципи призначення покарання.
2. Загальні засади призначення покарання.
3. Обставини, що пом'якшують покарання.
4. Обставини, що обтяжують покарання.

5. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення.
6. Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
7. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
8. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
9. Призначення покарання за сукупністю вироків.
10. Правила складання покарань та зарахування строків попереднього ув'язнення.

Практичні завдання:

1. Козуб визнано винним у тому, що він керував мотоциклом, не маючи відповідних прав, і в складних дорожніх умовах не обрав швидкості, яка б забезпечила безпеку руху, внаслідок чого не впорався з керуванням і вчинив наїзд на залізобетонну опору, що призвело до загибелі пасажирів Іванько.

Вироком суду Козуба засуджено за ч. 2 ст. 286 КК України до трьох років позбавлення волі з позбавленням права керувати транспортними засобами на такий же строк.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. До правоохоронних органів 1 вересня 2024 року звернулася громадянка Сомова 2005 року народження, що влітку вона займалася збутом наркотичних засобів, які сама вирощувала на дачі та сушила для продажу, для лікування хворої бабуся. Сомова активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення та надала довідку що вагітна.

Чи є підстави застосування ст.69 КК України «Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом»?

3. Громадянка Сомова обвинувачується у вчиненні замаху на умисне вбивство з корисливих мотивів.

Який максимальний строк або розмір покарання може бути призначено Сомовій?

4. Григорій був засуджений за ч. 2 ст. 309 КК України на 4 роки позбавлення волі; за ч. 2 ст. 315 КК України на 5 років позбавлення волі; за ч. 2 ст. 317 КК України на 5 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України остаточно призначено покарання у виді 5 років позбавлення волі

Чи правильне рішення прийняв суд?

Тестові завдання:

1. Загальними засадами призначення покарання згідно з чинним законодавством про кримінальну відповідальність є:

а) суд призначає покарання не вище від найвищої межі, передбаченої для даного виду покарання;

б) суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, відповідно до Загальної частини КК та враховуючи тяжкість вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання;

в) суд призначає покарання у межах, визначених нормами міжнародного права;

г) суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину та думку прокурора, що здійснює державне обвинувачення у справі;

г) суд, призначаючи покарання за корисливі злочини, обов'язково призначає додаткове покарання у виді конфіскації майна.

2. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання:

а) необхідне й достатнє для її перевиховання;

б) необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових

злочинів;

в) необхідне й достатнє для попередження нових злочинів;

г) необхідне й достатнє для її виправлення, перевиховання та попередження нових злочинів.

3. Позначте відповіді, в яких вказано обставини, які пом'якшують покарання:

а) вчинення кримінального правопорушення внаслідок помилки;

б) вчинення кримінального правопорушення особою похилого віку;

в) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

г) вчинення кримінального правопорушення зі співчуття до потерпілого;

ґ) вчинення кримінального правопорушення обмежено осудною особою;

д) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;

е) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;

є) вчинення кримінального правопорушення жінкою, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною;

ж) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності;

з) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;

и) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення.

4. Позначте відповіді, в яких вказано обставини, які обтяжують покарання:

а) тяжкі наслідки, завдані злочином;

б) вчинення злочину з особливою жорстокістю;

- в) вчинення злочину з хуліганських спонукань;
- г) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- г) невизнання особою вини;
- д) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою;
- е) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- є) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
- ж) вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
- з) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
- и) ведення аморального способу життя, за умови неодноразового притягнення до адміністративної відповідальності;
- і) вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів;
- ї) вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату
- й) вчинення злочину з використанням зброї або предметів, здобутих незаконним шляхом;
- к) вчинення злочину шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

5. При призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення суд враховує:

- а) ступінь здійснення злочинного наміру;
- б) причини, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця;
- в) думку потерпілого, прокурора, адвоката;
- г) особу винного;
- г) ступінь тяжкості вчиненого особою діяння;

д) ступінь суспільної небезпечності вчиненого кримінального правопорушення.

6. При сукупності кримінальних правопорушень суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначає остаточне покарання шляхом:

а) поглинення менш суворого покарання більш суворим;

б) повного чи часткового складання призначених покарань;

в) поглинення більш суворого покарання менш суворим;

г) часткового складання призначених покарань;

г) поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2

2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

3. Басалюк Н. В. Система покарань у кримінальному праві та законодавстві України : дис...доктора філос./Басалюк, Наталія Василівна; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 233 с. URI <https://hdl.handle.net/11300/23664>

4. Корабель М. Г. Виправні роботи. Правовий аналіз призначення фізичним особам-підприємцям та безробітнім особам / М. Г. Корабель //

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 92-річчю з дня народж. чл.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадр. акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процевського О. І., Харків, 2 квіт. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2021. С. 332–334. URI <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7063>

5. Корабель М. Г. Призначення більш м'яких покарань, ніж передбачено законом, за порушення вимог пожежної та технічної безпеки / М. Г. Корабель // Право і суспільство. 2021. Вип. 5. С. 259–263. URI <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6850>

6. Лисоед О.В. Обмеження волі: трансформація у пробаційний контроль та пробаційний нагляд. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 214–223. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.61>

7. Матюшенко О.І., Мостепанюк Л.О. Про деякі види покарання в контексті змін до Кримінального кодексу України. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесу-альні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : ма-теріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання). Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 20 квітня 2022 р., 2022. С. 31 – 33. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.59>

8. Дейнега М. Проблемні аспекти правового регулювання відбування покарання у виді довічного позбавлення свободи / М. Дейнега, О. Хайновський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право. 2016. Вип. 243. С. 213-221. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_prav_2016_243_28.

9. Шинкарьов Ю.В. Щодо методики визначення елементів системи спеціальних засад призначення покарання. Зб. наук. праць Харківськ. нац.

Змістовний Модуль 4.

Тема № 19. Звільнення від покарання та його відбування.

Ключові слова: звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання; умовне звільнення; безумовне звільнення; випробування; строк давності; умовно-дострокове звільнення; більш м'яке покарання; хвороба; амністія; помилування.

Питання для обговорення:

1. Поняття звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
7. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років
8. Амністія та помилування.

Практичні завдання:

1. Громадянин Сомов в лютому 2023 року був засуджений за ст. 153 КК України «Сексуальне насильство» до семи років позбавлення волі (максимальний строк покарання за ст. 153 КК). В вересні 2024 року санкція статті була змінена.

Які юридичні наслідки настануть для громадянина Сомова у зв'язку зі змінами що відбулись в кримінально-правовій нормі?

2. Віктор був засуджений за ч. 1 ст. 317 КК України, ч. 2 ст. 309 КК, ч. 3 ст. 185 КК із застосуванням ст. 75 КК на п'ять років позбавлення волі з іспитовим строком три роки. До винесення цього вироку В. вчинив таємне викрадення чужого майна, за що вироком цього ж суду був засуджений за ч. 2 ст. 185 КК на два роки позбавлення волі. Суд до цього покарання частково приєднав покарання за попереднім вироком й остаточно призначив покарання у виді п'яти років шість місяців позбавлення волі.

Чи правильне рішення прийняв суд?

3. О. була засуджена за ч. 2 ст. 307 КК України до 6 років позбавлення волі та на підставі ст. 75 КК України звільнена від відбування призначеного покарання з іспитовим строком 2 роки.

Чи правильне рішення прийняв суд?

4. Григорій був засуджений за викрадення людини, що спричинило тяжкі наслідки, до 10 років позбавлення волі. На шляху до виправної колонії засуджений вчинив втечу. Лише через 7 років Григорій був затриманий.

Чи може бути Григорій звільнений від відбування покарання в зв'язку із закінченням строків давності обвинувального вироку суду?

5. Козуб була засуджена до 3 років позбавлення волі за незаконне заняття медичною практикою, що спричинило смерть людини. Через 1 рік і 2 місяці вона звернулася в суд із проханням про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Чи може бути задоволене прохання Козуба?

Які підстави і порядок передбачає КК України для умовно-дострокового звільнення від покарання?

Чи можлива в даному випадку заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням?

6. Відмовивши в умовно-достроковому звільненні від відбування покарання Григорію, засудженому за ч. 2 ст. 121 КК за умисне тяжке тілесне

ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, до позбавлення волі на строк 7 років, суд у постанові зазначив, що той вчинив умисний тяжкий злочин, а строк, який він відбув, не є достатнім для його виправлення. З матеріалів справи видно, що Григорій відбув 4 роки 9 місяців, має позитивні характеристики, до роботи ставиться сумлінно, є членом гуртка художньої самодіяльності.

Чи правильно вирішив цю справу суд?

Тестові завдання:

1. Ким застосовується звільнення від покарання та його відбування?
  - а) судом;
  - б) прокурором;
  - в) судом, за поданням прокурора;
  - г) начальником колонії;
  - г) начальником управління (відділу) центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань.
2. Які обов'язки покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням?
  - а) повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання, роботи або навчання;
  - б) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;
  - в) відшкодувати шкоду, заподіяну злочином;
  - г) не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції;
  - г) пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;
  - д) надати письмове розкаяння у вчиненні злочину.
2. Амністія оголошується:
  - а) законом України стосовно певної категорії осіб;

- б) Президентом України щодо певної категорії осіб;
- в) начальником управління (відділу) центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань;
- г) органами місцевого самоврядування.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9 <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Басалюк Н. В. Система покарань у кримінальному праві та законодавстві України : дис...доктора філос./Басалюк, Наталія Василівна; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 233 с. URI <https://hdl.handle.net/11300/23664>
4. Т Pavlenko, M Korabel - The national security field under conditions of armed aggression of the Russian Federation against Ukraine in 2022 Journal of Geography, Politics and Society, 2022 p. с. 51-54. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1090319>
5. Корабель М. Г., Павленко Т. А. Вбивство, доведення до самогубства чи інсценування самогубства? Методика розслідування. Корабель М. Г., Павленко Т. А. Зб. наук праць Харківського Нац. Пед. Університету імені Г. С. Сковороди. Сер Право. Х.: Наук видання вип. 35. с. 41-47. 2022. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2022.35.06>

6. Лисоєд О.В. Обмеження волі: трансформація у пробаційний контроль та пробаційний нагляд. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 214–223. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.61>

7. Матюшенко О.І., Мостепанюк Л.О. Про деякі види покарання в контексті змін до Кримінального кодексу України. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесу-альні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : ма-теріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання). Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 20 квітня 2022 р., 2022. С. 31-33. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.59>

8. Дейнега М. Проблемні аспекти правового регулювання відбування покарання у виді довічного позбавлення свободи / М. Дейнега, О. Хайновський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право. 2016. Вип. 243. С. 213-221. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_prav_2016_243_28.

9. Шинкарьов Ю. В. Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути : матеріали міжнар. наук. конференції, м. Харків, 21-22 жовт. 2022 р. / редкол.: В.Я. Тацій, Ю.А. Пономаренко, Ю.В. Баулін та ін. Харків : Право, 2022. с.9-51. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=UrGNQG8AAAAJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=UrGNQG8AAAAJ:bEWYMUwI8FkC

Тема № 20. Судимість. Погашення та зняття судимості.

Ключові слова: судимість; зняття судимості; погашення судимості.

Питання для обговорення:

1. Поняття судимості, її правові наслідки.
2. Погашення судимості.
3. Строки погашення судимості.
4. Зняття судимості.

Практичні завдання:

1. Сомов був засуджений за ч. 2 ст. 186 КК України на 5 років позбавлення волі. Через 2 роки після відбуття покарання він знову був засуджений за ч. 1 ст. 126 КК України на 10 місяців виправних робіт.

Визначте строк погашення судимості Сомова.

2. Шпак був засуджений за ч.1 ст. 152 КК України на 3 роки позбавлення волі. Через чотири роки після відбуття покарання він подав документи на конкурс до поліції, але отримав відмову на підставі судимості.

Обчисліть строк погашення судимості Шпака. Чи правомірною є відмова?

Тестові завдання:

1. Особа визнається такою, що має судимість:
  - а) з моменту вчинення злочину і до погашення або зняття судимості;
  - б) з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості;
  - в) з моменту притягнення особи до кримінальної відповідальності і до погашення або зняття судимості;
  - г) з моменту пред'явлення особі обвинувачення і до погашення або зняття судимості.
2. Строки погашення судимості обчислюються:
  - а) з дня відбуття основного покарання;
  - б) з дня відбуття додаткового покарання;

- в) з дня набуття вироком суду законної сили;
- г) з дня відбуття основного і додаткового покарання.

3. Зняття судимості допускається:

- а) після закінчення не менш як половини строку погашення судимості;
- б) з дня відбуття додаткового покарання;
- в) лише після закінчення не менш як двох третин строку погашення судимості.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Басалюк Н. В. Система покарань у кримінальному праві та законодавстві України: дис...доктора філос./Басалюк, Наталія Василівна; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 233 с. URI <https://hdl.handle.net/11300/23664>
4. Муратова С. О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України: монографія. Харків: Право, 2017. 272 с.
5. Тютюгін В. І. Лекція за темою: «Судимість: поняття, ознаки, правові наслідки, погашення та зняття судимості (статті 88–91 КК України)». Вісник Асоціації кримінального права України: електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків: [б. в.], 2021. Вип. 1(15). С. 296–330.

6. Устрицька Н. І. Судимість як захід кримінально-правового характеру. Наук. вісник Львівського держ. ун-ту внутріш. справ. Серія юридична. 2017. № 1. С. 304–312.
7. Матюшенко О.І., Мостепанюк Л.О. Про деякі види покарання в контексті змін до Кримінального кодексу України. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесу-альні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : ма-теріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання). Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 20 квітня 2022 р., 2022. С. 31 – 33. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.59>

Тема № 20. Інші заходи кримінально-правового характеру

Ключові слова: заходи кримінально-правового характеру, примусові заходи медичного характеру; психіатричний заклад; примусове лікування, спеціальна конфіскація.

Питання для обговорення:

1. Поняття примусових заходів медичного характеру.
2. Мета примусових заходів медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Продовження, зміна або припинення примусових заходів медичного характеру.
5. Примусове лікування.
6. Спеціальна конфіскація.

Практичні завдання:

1. Данило на ґрунті особистих неприязних стосунків вбив тещу. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що Данило на момент убивства перебував в осудному стані, однак до моменту розгляду справи в суді захворів на психічну хворобу – шизофренію, внаслідок чого він не може усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Яке рішення повинен прийняти суд?

2. Петра було засуджено за ч. 2 ст. 299 КК до 2 років позбавлення волі. Після відбуття одного року й двох місяців Петро захворів на психічну хворобу, що позбавила його можливості усвідомлювати свої дії та бездіяльність і керувати ними. До Петра було застосовано примусовий захід медичного характеру – госпіталізація до психіатричного закладу зі звичайним наглядом. Через 3 роки було зроблено висновок про одужання Петра.

Як вирішити питання про подальше відбування покарання Петра?

3. Марка було засуджено за ч. 2 ст. 187 КК України на 8 років позбавлення волі. На підставі ст. 96 КК України суд постановив застосувати до Марка за місцем відбування покарання примусове лікування від токсикоманії.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Тестові завдання:

1. Метою примусових заходів є:

- а) надання амбулаторної психіатричної допомоги;
- б) повна ізоляція особи;
- в) обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь;
- г) відновлення соціальної справедливості, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь;

2. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб:

а) які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але завагітніли до постановлення вироку або під час відбування покарання;

б) які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання;

в) які вчинили у стані обмеженої осудності кримінальне правопорушення;

г) які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;

г) які вчинили кримінальне правопорушення у віці до вісімнадцяти років.

3. Спеціальна конфіскація є :

а) формою реалізації кримінальної відповідальності;

б) видом покарання;

в) заходом кримінально-правового характеру;

г) примусовим заходом виховного характеру.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>

3. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру: навчальний посібник. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
5. Ященко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру [Текст] : монографія / А.М. Ященко. Х. : НікаНова, 2014. 38 с.
6. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с
8. Шинкарьов Ю. В. Щодо дуалізму застосування заходів кримінально-правового характеру у сучасному кримінальному праві / Ю. В. Шинкарьов // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 92-річчю з дня народж. чл.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадр. акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процевського О. І., Харків, 2 квіт. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2021. С. 330–331. URI <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7110>

Тема 22. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Ключові слова: кримінальна відповідальність, заходи кримінально-правового характеру, юридична особа.

Питання для обговорення:

1. Співвідношення заходів кримінально-правового характеру та юридичної відповідальності.

2. Підстави для застосування заходів кримінально-правового характеру.
3. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.
4. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.
5. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Практичні завдання.

1. Директор приватного підприємства «Промінь» Книш був визнаний винним в організації вбивства Романова та засуджений за ч. 3 ст. 27 п. 6, п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України. Як було встановлено в ході слідства ПП «Промінь» займалося автоперевезеннями і останнім часом зазнавало збитків, оскільки інший автоперевізник (ПП «Транс») значно занижав тарифи. Книш спочатку намагався домовитись з директором «Трансу» Романовим про спільну цінову політику, а коли той відмовився, Книш вирішив його вбити. Суд визнав що Книш вчинив злочин в інтересах ПП «Промінь» і призначив підприємству штраф у розмірі семи тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. Керівник приватного підприємства Рюміна було визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 212, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 209 КК України та засуджено до шести років позбавлення волі з позбавленням права займати керівні посади на три роки з конфіскацією майна. Як було встановлено слідством, Рюмін, маючи необхідні теоретичні знання та практичні навички в сфері підприємницької діяльності суб'єктів господарювання та їх оподаткування, вирішив використати підприємство, для надання службовим особам реально діючих суб'єктів господарювання за незаконну грошову винагороду, послуг щодо документального забезпечення вчинюваних безтоварних господарських операцій, оприбуткування товарів,

робіт та послуг невідомого походження (їх легалізації), завищення валових витрат цих суб'єктів, протиправного формування податкового кредиту, ухилення від сплати податків, протиправної конвертації безготівкових грошових коштів у готівку, з можливістю заволодіння чужим майном, шляхом підроблення та використання завідомо підроблених офіційних документів про ніби то поставку товарів, виконання робіт та надання послуг, а також з метою прикриття такої незаконної діяльності.

Судом було визнано, що Рюмін вчинив злочини в інтересах та від імені підприємства, керівником якого був, а тому є підстави застосувати заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, а саме ліквідацію підприємства з конфіскацією всього майна.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Тестові завдання:

1. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб можуть бути застосовані за вчинення:
  - а) будь-якого кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
  - б) корупційного кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
  - в) вичерпний перелік кримінальних правопорушень встановлено КК України;
  - г) будь-якого кримінального правопорушення, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи.
2. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є:
  - а) формою реалізації кримінальної відповідальності;
  - б) самостійним інститутом кримінального права;
  - в) видом покарання.
3. Під уповноваженими особами юридичної особи слід розуміти:
  - а) службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право

діяти від імені юридичної особи;

б) службових осіб юридичної особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи;

в) особу, яка виконує адміністративно-розпорядчі функції;

г) вичерпний перелік посад встановлено КК України.

4. До заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб відносяться:

а) штраф та ліквідація;

б) штраф, конфіскація майна, ліквідація;

в) спеціальна конфіскація, штраф, ліквідація;

г) штраф, арешт майна, конфіскація майна, ліквідація.

5. Кримінальне правопорушення вважається вчиненим в інтересах юридичної особи, якщо:

а) воно призвів до отримання нею неправомірної вигоди;

б) створило умови для отримання неправомірної вигоди;

в) було спрямований на ухилення від передбаченої законом відповідальності;

г) усе перераховане.

6. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати:

а) нанесені збитки та шкоду в повному обсязі;

б) розмір неправомірної вигоди, яка отримана;

в) розмір неправомірної вигоди, яка могла бути отриманою;

г) усе перераховане

7. Суд застосовує штраф до юридичної особи виходячи з:

а) десятикратного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди;

б) п'ятикратного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди;

в) розмір штрафу визначається незалежно від розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди;

г) двократного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди.

8. Конфіскація майна може застосовуватись:

- а) самостійно;
- б) разом зі штрафом;
- в) у разі ліквідації юридичної особи
- г) не може бути застосована до юридичних осіб.

9. При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру судом враховуються:

- а) ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою злочину;
- б) характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою;
- в) характер діяльності юридичної особи;
- г) форма власності юридичної особи;
- д) вжиті юридичною особою заходи для запобігання злочину;
- е) вжиті юридичною особою заходи для сприяння розкриттю злочину;
- є) розмір завданої шкоди.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. – 452 с.

4. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру: навчальний посібник. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с.
5. Загинеї З. Квazікримінальна відповідальність юридичних осіб за кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством України // Вісн. Нац. акад. прокурат. України. 2017. № 3(49). С. 49–55.
6. Орловська Н. А. Кримінально-правовий вплив на юридичних осіб: проблеми нормативної регламентації та шляхи їх вирішення // Політика в сфері боротьби зі злочинністю : Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (9–10 грудня 2016 р. м. Ів.-Франковськ). Івано-Франковськ : Фоліант, 2016. С. 84–91.
7. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
8. Пономаренко Ю.А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень: монографія. Харків: Право, 2020. 720 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с

Тема № 23. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Ключові слова: неповнолітній; примусові заходи виховного характеру; вид покарання.

Питання для обговорення:

1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

3. Штраф.
4. Громадські роботи.
5. Виправні роботи.
6. Пробаційний нагляд.
7. Позбавлення волі на певний строк.
8. Особливості звільнення неповнолітніх від відбування покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
9. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
10. Звільнення від покарання з випробуванням.
11. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
12. Особливості погашення і зняття судимості щодо неповнолітніх.

Практичні завдання:

1. Вироком від 17 квітня 2024 р. неповнолітні К. та Ш. були визнані винними за ч. 2. ст. 186 КК. Разом з тим суд, звільняючи винних від відбування покарання із випробуванням на підставі ст. 75 КК, встановив їм іспитовий строк три роки

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. Федір, будучи неповнолітнім, заволодів трактором вартістю понад 120 тис. грн., з метою покататися на ньому, але доїхавши до околиці села, трактор зупинився, і Федір, залишивши його, пішов додому. При цьому Федір щиро розкався у вчиненому, матеріальної шкоди кримінальним правопорушенням заподіяно не було. Суд призначив Федору покарання у розмірі 100 годин громадських робіт.

Чи правильне рішення прийняв суд?

3. Вироком від 31 жовтня 2024 р. засуджено неповнолітнього Назара, 2009 року народження за ч. 1 ст. 185 КК до 100 годин громадських робіт і на

підставі ст. 104 КК він був звільнений від відбування покарання з випробуванням строком на рік.

Чи правильне рішення прийняв суд?

4. Вироком від 15 березня 2024 р. засуджено неповнолітніх Семена та Захара, за ч. 4 ст. 187, пунктами 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК за те, що вони 10 листопада 2023 р. під час розбійного нападу вчинили умисне вбивство з корисливих мотивів за попередньою змовою групою осіб — до позбавлення волі, відповідно на 12 і 10 років з конфіскацією майна.

Чи правильне рішення суду?

5. Неповнолітні Богдан та Ірина засуджені до арешту відповідно на 3 і 6 місяців.

Чи правильне рішення суду?

Тестові завдання:

1. У разі ухилення неповнолітнього, що вчинив кримінальне правопорушення, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру:

а) заходи виховного характеру скасовуються і обираються більш суворі заходи виховного характеру;

б) заходи виховного характеру скасовуються і він притягується до кримінальної відповідальності;

в) заходи виховного характеру скасовуються і застосовується покарання;

г) заходи виховного характеру скасовуються і неповнолітній направляється до спеціальної виховної установи.

2. Позначте основні види покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх:

а) громадські роботи;

б) конфіскація майна;

в) обмеження волі;

- г) виправні роботи;
- г) позбавлення волі на певний строк;
- д) штраф;
- е) арешт;
- є) пробаційний нагляд.

3. Вкажіть, які з перелічених покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх як додаткові:

- а) арешт;
- б) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- в) громадські роботи;
- г) штраф;
- д) пробаційний нагляд.

4. Штраф застосовується лише до неповнолітніх:

- а) батьки яких можуть сплатити штраф;
- б) що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення;
- в) які працюють;
- г) які досягли віку, з якого можливе працевлаштування.

5. Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому:

- а) у віці від 16 до 18 років;
- б) у віці від 14 до 18 років;
- в) якому виповнилося 14 років;
- г) які досягли віку, з якого можливе працевлаштування;
- г) якому виповнилося 11 років.

6. Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в за місцем роботи на строк:

- а) від одного місяця до одного року;
- б) від двох місяців до двох років;
- в) від сорока до ста двадцяти годин;

- г) жодна з відповідей не є правильною;
  - г) від двох місяців до одного року.
7. При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65–67 КК, враховує також:
- а) у якій сім'ї виховувався неповнолітній;
  - б) рівень розумових здібностей неповнолітнього;
  - в) особу неповнолітнього;
  - г) обставини, що сприяли вчиненню злочину;
  - г) умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього.

Рекомендована література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2
2. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с. ISBN 978-966-610-267-9
<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca9eb628-ce1a-4764-a173-30f367b9b21e/content>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. Б. Ахмедов огли, А. М. Бабенко та ін.; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
4. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. 3-тє вид. Київ : Дакор, 2022. 266 с.

5. Тютюгін В. І. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Проблеми правової відповідальності: монографія / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, Л. М. Баранова та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків : Право, 2014. 348 с.
9. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
10. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3 т. Київ : Дакор, 2018. Т. 1 : Загальні засади. 562 с.

Орієнтовний перелік питань для підготовки до заліку з дисципліни
Кримінальне право України
Загальна частина.

1. Поняття, предмет кримінального права України.
2. Завдання, функції та принципи кримінального права.
3. Місце кримінального права в системі права України.
4. Система кримінального права.
5. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його джерела.
6. Структура закону про кримінальну відповідальність.
7. Поняття і види диспозицій статей Особливої частини КК.
8. Поняття та види санкцій у кримінальному праві України.

9. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види і способи тлумачення.
10. Принцип чинності закону про кримінальну відповідальність у часі.
11. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
12. Територіальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
13. Принцип громадянства, універсальний та реальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
14. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки.
15. Класифікація кримінальних правопорушень.
16. Відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень.
17. Поняття кримінальної відповідальності.
18. Підстави кримінальної відповідальності.
19. Співвідношення понять «кримінальна відповідальність» та «покарання».
20. Поняття складу кримінального правопорушення, його структура та значення.
21. Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення.
22. Види складів кримінальних правопорушень.
23. Поняття об'єкту кримінального правопорушення, його структура та значення. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення.
24. Предмет кримінального правопорушення, його значення.
25. Поняття та ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення.
26. Поняття та види діяння.
27. Суспільно-небезпечні наслідки: поняття, види.
28. Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві.
29. Спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення кримінального правопорушення.
30. Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
31. Поняття і види спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

32. Осудність та її критерії.
33. Неосудність та її критерії.
34. Обмежена осудність у кримінальному праві.
35. Поняття та ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
36. Поняття і значення вини, її форми та види.
37. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
38. Умисел та його види. Інтелектуальні і вольові ознаки.
39. Необережність та її види.
40. Змішана форма вини.
41. Помилка, види та її значення для кримінальної відповідальності.

**Орієнтовний перелік питань для підготовки до іспиту з дисципліни
Кримінальне право України
Загальна частина.**

1. Поняття, предмет, метод кримінального права України.
2. Завдання, функції та принципи кримінального права.
3. Кримінальне право і суміжні галузі права.
4. Система кримінального права.
5. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його джерела.
6. Структура закону про кримінальну відповідальність.
7. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види і способи
8. Принцип чинності кримінального закону у часі.
9. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
10. Територіальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
11. Принцип громадянства, універсальний та реальний принципи чинності закону про кримінальну відповідальність.
12. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки.

- 13.Класифікація кримінальних правопорушень.
- 14.Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень.
- 15.Підстави кримінальної відповідальності.
- 16.Поняття складу кримінального правопорушення, його структура та значення.
- 17.Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення.
- 18.Види складів кримінальних правопорушень.
- 19.Поняття об'єкту кримінального правопорушення, його структура та значення.
- 20.Предмет кримінального правопорушення, його значення.
- 21.Поняття та ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення у та її значення.
- 22.Поняття та види діяння.
- 23.Суспільно-небезпечні наслідки, поняття та види.
- 24.Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві.
- 25.Спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення кримінального правопорушення.
- 26.Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
- 27.Поняття і види спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.
- 28.Осудність та її критерії.
29. Неосудність, її критерії.
- 30.Поняття та ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
- 31.Поняття і значення вини, її форми та види.
- 32.Факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
- 33.Умисел та його види. Інтелектуальні і вольові ознаки.
- 34.Необережність та її види.
- 35.Змішана форма вини.
- 36.Помилка та її значення для кримінальної відповідальності. Види помилки.
- 37.Поняття і види стадій вчинення кримінального правопорушення.

38. Закінчене кримінальне правопорушення.
39. Незакінчене кримінальне правопорушення та його види.
40. Готування до кримінального правопорушення.
41. Замах на кримінальне правопорушення.
42. Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення.
43. Поняття і ознаки співучасті.
44. Види співучасників.
45. Форми співучасті.
46. Відповідальність співучасників.
47. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.
48. Одиначне кримінальне правопорушення як складовий елемент множинності злочинів. Види одиначних кримінальних правопорушень.
49. Повторність кримінального правопорушення.
50. Сукупність кримінального правопорушення.
51. Рецидив кримінального правопорушення.
52. Необхідна оборона та умови її правомірності.
53. Уявна оборона.
54. Перевищення меж необхідної оборони.
55. Крайня необхідність.
56. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.
57. Фізичний або психічний примус.
58. Виконання наказу або розпорядження.
59. Діяння, пов'язане з ризиком (виправданий ризик).
60. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.
61. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.
62. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.
63. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.

- 64.Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим.
- 65.Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
- 66.Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
- 67.Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
- 68.Поняття і мета покарання.
- 69.Система покарань.
- 70.Основні покарання.
- 71.Додаткові покарання.
- 72.Покарання, які можуть призначатися і як основні, і як додаткові.
- 73.Штраф, як вид кримінального покарання.
- 74.Позбавлення права займати певні посади або займатись певною діяльністю.
- 75.Громадські роботи.
- 76.Виправні роботи.
- 77.Позбавлення волі на певний строк.
- 78.Конфіскація майна.
- 79.Пробаційний нагляд.
- 80.Довічне позбавлення волі.
- 81.Принципи призначення покарання.
- 82.Загальні засади призначення покарання.
- 83.Обставини, які обтяжують і пом'якшують покарання.
- 84.Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення і за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
- 85.Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом.
- 86.Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
- 87.Призначення покарання за сукупністю вироків.

88. Правила складання покарань і зарахування строку ув'язнення.
89. Поняття звільнення від покарання та його види.
90. Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності.
91. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
92. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
93. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
94. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
95. Звільнення від покарання за хворобою.
96. Амністія і помилування.
97. Поняття судимості.
98. Погашення судимості та зняття судимості.
99. Примусові заходи медичного характеру.
100. Примусове лікування.
101. Спеціальна конфіскація.
102. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
103. Види заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
104. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
105. Види покарань, які застосовуються до неповнолітнього, і особливості їх призначення.
106. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
107. Погашення і зняття судимості для неповнолітніх.
108. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Знання та навички студентів, отримані при засвоєнні навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина», оцінюється за модульно – рейтинговою системою. При цьому відповідні теми дисципліни вивчаються студентами у межах 4 – х змістових модулів. По закінченню першого семестру вивчення дисципліни студенти складають залік, оцінку «зараховано» отримує той студент, який набрав необхідну кількість балів, що визначається по сумі балів, котрі студент має набрати за два перші змістові модулі (мінімум 60 балів загалом). Залік виставляється без присутності студента відповідно до набраних балів. Сума балів визначається за допомогою складання балів, набраних на практичних заняттях, балів, набраних за виконання самостійної роботи та складання двох поточних модулів (загалом складає 100 балів).

Формою підсумкового контролю знань та навичок студентів по дисципліні є іспит, на якому результати їх навчальної роботи оцінюються за весь період вивчення дисципліни за 100 - бальною шкалою. Відповідно, на іспит виносяться всі питання навчальної програми по даній дисципліні, які вивчалися студентами впродовж двох семестрів.

Шкала оцінювання здобувачів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками

B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	74 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 73 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень балів знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Інформаційні ресурси.

Офіційний портал Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua/>
Президент України: <http://www.president.gov.ua/>
Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
Міністерство внутрішніх справ України: <https://www.npu.gov.ua/uk/>
Генеральна прокуратура України: www.gp.gov.ua/
Національна поліція України: <http://npu.gov.ua>
Патрульна поліція України: <http://patrol.police.gov.ua/>
Міністерство юстиції України: <https://minjust.gov.ua/ua>
Державна фіскальна служба України: <http://sfs.gov.ua/>
Служба безпеки України: <https://ssu.gov.ua/>
Рада національної безпеки і оборони України: www.rnbo.gov.ua/
Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя: <http://kompravpol.rada.gov.ua/>
Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/>
Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин: <http://kompravlud.rada.gov.ua/>
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
Конституційний Суд України: <http://www.ccu.gov.ua/>
Верховний Суд України: <http://www.scourt.gov.ua/>
Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ: <http://www.sc.gov.ua/>
Європейський суд з прав людини: <http://www.echr.coe.int/>
Українська Гельсінська спілка з прав людини: <http://helsinki.org.ua/>
Харківська правозахисна група: <http://khpg.org/>
Центр політико-правових реформ: <http://pravo.org.ua/>
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Національна юридична бібліотека: www.nbuv.gov.ua/node/622

Наукова бібліотека імені М. Максимовича:
www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3

Бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого: <http://library.nlu.edu.ua>

Бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: <http://www.scilib.univ.kiev.ua>

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»: <http://www.library.ukma.edu.ua/>

Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна: <http://www-library.univer.kharkov.ua/>

Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ:
<http://lib.univd.edu.ua/>

Наукова бібліотека ЛНУ ім. Івана Франка: <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>

Бібліотека Національної академії внутрішніх справ:
<http://www.naiu.kiev.ua/biblio/>

Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія»: <http://library.onua.edu.ua/uk/>

Наукова бібліотека Академії адвокатури України: <http://e-lib.aau.edu.ua/>

Наукова бібліотека Університету державної фіскальної служби України: <http://library.asta.edu.ua/>

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка:
<http://korolenko.kharkov.com/>

Навчальне видання

**Корабель Марія Георгіївна
Павленко Тетяна Анатоліївна**

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС**

Відповідальний за випуск: (Корабель М.Г.)

Комп'ютерна верстка: Корабель М.Г., Павленко Т.А.

Коректор: Корабель М.Г.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори